

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

I ÅRG.

STOCKHOLM, 1 JUNI 1912.

N:o 7.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad

Redaktör: ELISABETH KREY.

Träffas onsdag och lördag kl. 1/2 4—1/2 5.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan 1

Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.

Rikstel. Norr 600. Allm. tel. Brunkeb. 944.

Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Distribuering i Stockholm:

Rikstel. Norr 585. Allm. tel. 209 68.

9 f. m.—7 e. m.

Prenumeration genom posten

Pris för 1912 75 öre. Lösnummer 5 öre.

För Utlandet 1 krona 75 öre i postanvisning till

tidningens expedition.

Annonspris: 20 öre per millimeterhöjd, större

annonser och årsannonser rabatt.

Rikstel. 456. Allm. tel. 604.

9 f. m.—7 e. m.

1912—1914.

Ridån har gått ned för en akt i dramat Kvinnornas rösträttsstrid, där, eget nog, aktörerna varit män och åskådarna eller rättare åhörarna kvinnor. Med andlös spänning ha vi lyssnat till replikerna, som växlats på scenen. Rollfördelningen var ingen överraskning. Vår saks försvarare funnos på regeringsbanken och bland vänsterpartierna. Och med förkrossande saktighet och vältalighet smulade de sönder motståndarnas gamla välkända argument. Högerns premiäraktör prof. Thyrén hade även sin succéspublik: dr. Tretow från Göteborg demonstrerade från läktaren livligt sitt gillande. Hr Lindmans uppgift hörde ej till de lättare, och man kan knappast lyckönska honom till hans sätt att sköta den. Utgången av det hela var emellertid på förhand given, och ingen ansträngning av de uppträdande kunde ha ändrat något däri. Nu är emellertid den akten slut, och nästa utspelas väl ej förrän år 1914. Skall det bli slutakten? Det beror till mycket stor del på kvinnorna själva och på deras arbete under den kommande tiden.

Visst är det naturligt att en känsla av missmod griper oss vid tanken på att de krafter vi så gärna ville ägna åt ett lugnt utövande av våra medborgerliga rättigheter och ett gagnande samhällsarbete nu på nytt och kraftigare än någonsin måste sättas in på rösträttsagitation, på att vederlägga motståndare, vars argument äro till leda uttröskade, på att om och om igen upprepa skäl, som äro för förståndet lika enkla och fattbara som att 2×2 är 4 och för rättskänslan lika klara som att rättvisa bör befrämjas och orättvisa hindras. Men missmodet avlöses snart av stegrad energi. Sedan blicken och eftertanken riktats tillbaka så lång tid

Kvinnorna ha funnit vägen till fabriker, kontor, skolor, till läkarbefattningar, överallt i samhällsarbetet deltaga de. Kan det då vara rättvist att säga, att de icke få deltaga i avgörandet av fosterlandets angelägenheter? Kan det vara möjligt, att de skola vara dugliga och skickliga i sitt yrke, men att en oöverstiglig mur skiljer dem från fosterlandets angelägenheter?

Karl Staaff.

som behöves för att inskräpa de lärdomar, som 1911 års valrörelse och 1912 års riksdagshistoria ha att skänka oss, rikta vi den åter förtröstansfullt framåt. Och problemet: hur skola vi bäst kunna främja vår frågas lösning vid 1914 års riksdag? förenklas betydligt, om det inför var och en av våra 12,000 medlemmar får följande formulering: Vad kan jag göra för att befrämja den? Ty visserligen äro vi tacksamma för den kraftiga hjälp vi ha att vänta utanför vår organisation och komma helt visst att ta den i anspråk, men först och främst bygga vi på egna krafter, på vår starka livskraftiga L. K. P. R. Hrr Clasons och Lindmans ringaktning inför de 12,000 beymrar oss ej. Vi ha sett den skaran växa fram, så som floden vidgas och sväller genom tillflöden från bäckar och källsprång. Vi ha sett den skaran utan det stöd den nu äger i två mäktiga partier och deras press kämpa ensam, utsatt för hån och motstånd från press och allmänhet och utan ekonomiska resurser. Vi ha ridit ut många stormar, men aldrig har den skaran sviktat, när det gällt. När det i riksdagen hette: "Kvinnorna önska icke rösträtt" kom svaret: 142,000 namn på petitionslistorna. När rösträttskvinnor från all världen väntades hit som gäster och det frågades: Var taga medel till att värdigt ta emot dem? kom svaret: pengar strömmade in från alla håll och kanter, och vår kongress blev den mest storslagna. Och när sammanhållningens trådar på något håll voro i fara att brista, då trädde nya skaror in i stället för dem som sveko, och skaran stod där samlad, färdig att kämpa för sitt mål som förut.

Den skaran, hrr professorer, mätes ej med vanliga aritmetiska mått. Det är en ekvation med flera för er tydligen obekanta faktorer.

Nu säger man oss åter att något bevis på att kvinnorna allmänt önska rösträtt icke givits, men, att då ett till-

Sveriges första rösträttsförening 10 år.

Den 4:e juni 1902 samlades ett antal av närmare 300 kvinnor i Nationals stora sal i Stockholm och bildade rösträttsförening. Det var det märkligaste resultatet av en rörelse bland kvinnorna i Stockholm, som tagit sig uttryck i möten och resolutioner och en petition till riksdagen till stöd för Lindhagens motion. Denna rörelse sade följande: Nu var tidpunkten inne då kvinnorna ej längre kunde tigande åse att en av deras livsfrågor sköts undan.

Anledningen till denna situationstillspetselse var dels den intensiva och allmänna fordran uti landet på allmän rösträtt — man stod således snart inför en rösträttsutvidgning. Det allra förhatligaste strecket — inkomststrecket — måste nu äntligen komma bort, men skulle man då icke också komma ihåg att hälften af alla medborgare voro fullständigt rösträttslösa? Dels var anledningen att bland motioner om männens rösträtt även vid årets riksdag väckts en motion om kvinnans rösträtt.

En samling kvinnor tillhörande olika arbetsområden: affärsvärlden, skriftstället, läkaryrket, arbeterskor, gifta kvinnor undertecknade en inbjudan till offentligt möte i Folkets hus' A-sal den 17 april. Deras namn voro: Selma Billström, Anna Branting, Ebba Böklin, Elin Engström, Sofia Gumælius, Anna

räckligt stort antal kvinnor verkligen tråda fram och begära sin rätt, den icke längre kan förvägras dem. Vi veta således varpå vi skola inrikta vårt arbete under de närmaste åren och vi veta att vi icke skola bli våra motståndare svaret skyldiga. Vi ha att lita på vår rösträttsorganisation och på var enskild medlem av densamma. De ha icke svikit oss förut, och de skola icke svika oss heller nu. Och svaret kan inte heller nu bli mer än ett: Sveriges kvinnor önska rösträtt.

Hammardahl, Anna Kjerrman, Ellen Key, Erika Lindqvist, Selma Nilsson, Lilly Paykull, Stina Quint, Anna Clara Romanus, Hilda Sachs, Alma Sundquist.

Inledare var Anna Lindhagen.

Samtidigt ordnade Fredrika Bremerförbundet ett mer enskilt, men även detta talrikt besökt möte å K. F. U. M. och utlyste tiden för detta mötes hållande två dagar före A-salsmötet den 15 April. Två olika kommittéer blevo resultatet av detta och det senare hållna A-salsmötet, ur vilka sedan skapades en gemensam kommitté med uppdrag att bilda rösträttsförening. Medlemmarna i denna voro: Lotten Dahlgren, Sofia Gumælius, Anna Lindhagen, Ellen Sandelin, Alma Sundquist, Lydia Wahlström, vilka med sig adjungerade Emilia Broomé som ordförande samt Lilly Engström och Anna Sterky.

Av denna kommittés arbete framgick sedan som resultat inbjudan till den 4 juni.

Föreningen blev naturligtvis bildad. Det var en ganska spännande votering, huruvida män skulle få vara med i föreningen eller ej. De segrade, som ansågo, att kvinnorna hade liksom ett behov utav att ensamma få organisera sin rörelse. Föreningens första ordförande blev Emilia Broomé, vice ordf. Ann Margret Holmgren, sekr. Anna Lindhagen och Alexandra Skoglund, kassaförvaltare Sofia Gumælius. Övriga styrelseledamöter blevo: Gertrud Adelborg, Hanna Andersson, Lilly Engström, Elsa Eschelson, (antog aldrig invalet, emedan bosatt i Uppsala), Erika Lindqvist, Augusta Lithner, Alma Sundquist, Lydia Wahlström, Anna Whitlock, Anna Wilhelmsson.

En av föreningens första åtgöranden var framlämnandet av en petition till regeringen, vari framställdes kravet om att en utredning angående kvinnans rösträtt skulle verkställas i samband med den utredning angående männens rösträtt som av riksdagen begärts. Icke trodde vi då, att 10 år skulle behöva förgå och först 27 olika motioner utom Borgs behöva väckas innan en sådan utredning verkligen skulle föreligga, och först sedan man uppskjutit så länge därmed att den blev färdig post festum.

Under första arbetsåret utsände föreningen tillsammans med den på hösten 1902 nybildade Göteborgsföreningen ett upprop "Till Sveriges kvinnor" att landet runt bilda rösträttsföreningar. Detta var den första impulsen till den nu så berömda L. K. P. R.

Gift kvinnas rättsliga ställning blev även omedelbart föremål för föreningens agitation, i det att bland annat ett frågecirkulär utsändes till ett större antal av landets jurister.

Då man kom så långt fram som mot de kommunala valen 1903, så tog föreningen genast itu med att arbeta för dessa, så väl genom att uppmana kvinnorna att använda sin rösträtt som genom ett möte i bostadsfrågan. Ett stort möte i kommunala frågor anordnades åter 1904. Dessutom anordnades

Jönköpings-Magasinet
Etabl. 1873. Regeringsgatan 45. A. T. 55 41.
Parfym- och Ramaffär.

CONSTANCE MALMSTRÖM
f. d. A. E. Schuldhets — Firman grundad 1794
RAM- & BORSTAFFÄR samt rikhaltigt lager af Toilettartiklar
23 Regeringsgatan 23 73 C Drottninggatan 73 C
Allm. Tel. 112 42 Allm. Tel. 105 39

Friska blommor och vackra begrafningskransar
"LA ROSE" Blomsterhandel
39 Sturegatan, Stockholm.

LAGERSONS
SKOMAGASIN
Jakobsgatan 18 - Fredsgatan 8

samma år direkt för vår rösträtt ett offentligt möte med anledning av Lindhagens motion med 30 instämmanden däri. Det denna fråga närliggande spörsmålet om kvinnliga stadsfullmäktige arbetades för genom att tillsända samtliga riksdagsmän en petition i denna fråga.

1905 upplevde föreningen att position måste tagas i ett konfliktläge. Av den nybildade liberala ministären väntade man naturligtvis att den skulle framlägga proposition om allmän rösträtt, men hänvändelser från kvinnorna att även medtaga dem i propositionen hade avvisats. Och då blev frågan denna: Skulle vi under tystnad, liksom giva ett medgivande om att vi gillade regeringens taktik, vilken taktik även stöddes av socialdemokratiska partiets ledning, att låta kvinnorna vänta, eller skulle vi genom opposition visa, att vi ansågo denna taktik mot vår sak oriktig. Den senare åsikten segrade inom Stockholmsföreningens styrelse, dock icke utan meningsbrytningar. En skrivelse till riksdagsmännen inlämnades i jan. 1906 dock icke undertecknad av hela vår styrelse, vari sades bl. a.:

"Då sålunda kvinnans utestängande från lagstiftningen innebär både en förlust för staten och en orättvisa mot henne själv, och då förhållandena nu erbjuda ett enastående tillfälle att genomföra en rösträttsreform, som skulle tillföra samhällsarbetet alla de krafter, vilka längta att i dessa ansvarsfulla tider få ställa sig i fosterlandets tjänst, vågar Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm härmed vördsamt anhålla det ni, Herr Riksdagsman, under nästinstundande riksdag ville väcka eller understödja motion om politisk rösträtt för kvinna på samma villkor som för man."

Flera föreningsmedlemmar deltog synnerligen aktivt för att påverka styrelsen att taga denna position. Ett opinionsmöte tillställdes av en särskild agitationskommitté, i vilken två styrelsemedlemmar även ingått.

Frågan om att en masspetition skulle igångsättas hade vid ett par tillfällen väckts inom Stockholmsföreningens styrelse. Med stor glädje hälsade därför Stockholmsföreningen centralstyrelsens beslut i jan. 1906, att vi skulle få arbeta för en sådan petition. Under 1906 voro vi ju här i Stockholm, som inom alla andra rösträttsföreningar, rätt mycket upptagna av att sprida kännedomen i vidaste kretsar om att kvinnorna kunde få vara med om att skriva sitt namn under begäran om medborgarrätt. Hösten 1906 samlades i Stockholm centralstyrelsen till ett extra möte. Detta var första gången sedan Landsföreningens bildande 1903, som centralstyrelsen sammankommit i Stockholm; detta har sedan upprepats 1911, 1912.

Betydande förändringar i Stockholmsföreningens styrelse hade skett 1906, i det att ordföranden och ännu några medlemmar utgått ur styrelsen. I stället inkommo bland nya krafter i styrelsen: Signe Bergman, Anna Kleman och Anna Ljungberg. Ett par andra nya kommo också in liksom följande år, men deras verksamhet blev dock kortvarig inom styrelsen. Ordf. blev nu Lydia Wahlström, v. ordf. Gertrud Adelborg, sekr. såsom förut Anna Lindhagen samt Anna Ljungberg. Stina Quint, som ännu är föreningens kassaförvaltare, hade 1903 tilldelats denna post. Redan samma år kunde Stockholmsföreningen få välja Signe Bergman som representant i V. U.

1907 i juni, då vår förening således haft bestånd i 5 år, enades vi om en

energisk aktion för att kvinnorna skulle kunna få medborgarrätt till valen 1911. Samma paroll gick sedan ut över hela landet — men förgäves.

Ett 30-tal äro de offentliga möten, som av Stockholmsföreningen anordnats under dessa 10 gångna år. De första årens verksamhet utmärka sig för synnerligen beaktansvärda möten i kommunala frågor. Utom ovan nämnda 1903 och 1904 hölls i mars 1906 först ett kommunalt möte om "bättre och billigare levnadsvillkor". Därefter hölls även i mars i Musikaliska akademien, med Ann Margret Holmgren som talare ett möte för vår rösträtt. Fru Holmgren stod då på höjdpunkten av sin verksamhet, och flera av regeringens medlemmar hade kommit till mötet för att höra den ryktbara rösträtts-talarinnan. 1907 hade av Lindhagen väckts motion om kvinnors kommunala valbarhet, och hölls ett sympati-möte för detsamma å Runan med Emilia Broomé och Emelie Rathou som inledare.

1907 gingo båda våra stora cirkusmöten av stapeln — för att påverka riksdagen 1908, som var den sista i en valperiod, att då göras allt vad göras kunde för vår fråga. Det första cirkusmötet den 5 maj 1907, till vilket regering och riksdag inbjudits, formligen stormades av den tillströmmande publiken. Talare voro då Adelsvärd, Branting, Lindhagen, Ruth Gustafson, Ellen Hagen, Lydia Wahlström och Anna Whitlock. "Medborgarsång" sjöngs av Anna Petterson-Norrie. Det andra cirkusmötet, till vilket varenda biljett var utsåld, ägde rum den 17 nov. 1907. Talare voro då Beckman, Kjellberg, Fries, Weidenhajn, Ann Margret Holmgren, Agda Montelius och Agda Östlund.

Efter detta intensiva arbete direkt i rösträttsagitationens tjänst upptog föreningen åter en gren av arbetet på utbildning för dess medlemmar, nämligen genom att 1909 anordna samhällskurser. Fru Broomé, fröknarna Engström, Staël von Holstein och Thorstenson, samt friherrinnan Palmstierna voro anordnare.

Med anledning av att Anna Whitlock avgick som F. K. P. R:s ordf., anordnade enskilda medlemmar ur Stockholmsföreningen fest å Höganloft för henne i januari 1909. Alla voro ense därom, att den pjäs, som då spelades, "En enquête i Hades" — författad av rösträttskvinnor och spelad av rösträttskvinnor — var synnerligen lyckad.

Lydia Wahlström avgick som föreningens ordf. 1909; sedan voro Lizinka Dyrrsen till 1910, Karolina Widerström till 1911 och Anna Kleman till 1912 ordf. samt nu 1912 undertecknad.

1909 var föreningen anordnare av det stora sommarmötet i juni. Sakerligen skola alla deltagare alltid minnas de intressanta överläggningarna i en av Idrottsparkens lokaler, och den roliga utfärden till Saltsjöbaden. Den första svenska rösträttstidningen såg också dagen till detta möte, och det var första gången rösträttskvinnorna agiterade för sin sak genom att bjuda ut sin agitationsskrift på gatorna. Undertecknad minns naturligtvis denna tidning alldeles särskilt, då det var jag som hade mesta arbetet med dess redigering.

De sista årens historia komma ju alla bäst ihåg. Jag vill därför bara påminna om mötet i mars 1910, med anledning av stadsfullmäktigevalen, då kvinnor för första gången voro valbara, om det storartade mötet å Svenska teatern i augusti samma år under Nordiska skolmötet (talare: Ann Margret Holmgren, Ellen Hagen, Anna

"Nutidens söndertrasade kvinna".

Ellen Key har i sista numret av tidningen Idun såsom motsats till all den värfäring, som omger henne vid hennes egen Strand, med den opalskiftande Vätern och vårens alla blommor, framdragit vad hon kallar "nutidens söndertrasade kvinna".

Sedan hon framhållit hur mycket mer berättigt det vore för en nutidens man att såsom Kasans äkta män knäfalla på husens flata tak och prisa Den Ende, ropande: "Jag tackar Gud att jag ej blivit kvinna", visar hon, att det för våra mormödrar var helt enkelt en sinekur att vara kvinna i jämförelse med nutidens. Men i fortsättningen ger hon det rådet till kvinnorna, att de icke få begå den enda synd, som icke kan förlätas, nämligen synden mot den heliga ande, det är uttytt: "Människosläktets och var människosjäl's högsta tillvarelsform." Ingen med make och barn begåvad kvinna kan verka med i den stora och starka tid som är vår, utan att hennes egen heliga ande kränkes, utan att hon mister sina egna andaktsstunder.

Kvinnorna måste lära sig urskilja det väsentliga och icke låta sig söndertrasas av ett jäktande mellan möten, sammanträden

(Eckstein och Ellen Key), vilket endast kunde överglänsas av någonting sådant som rösträttskongressen året därpå, om mötet under centr.-styr.-mötet jan. 1911. Vidare om allt vårt arbete med förberedelserna till kongressen, som ju måste utföras av Stockholmsföreningens medlemmar, genom att vara medlemmar i de olika kommittéerna. Vidare vår förenings speciella arbete för att samla in pengar till en för Stockholmsföreningen värdig fest under kongressen. Vi hade också all heder av utfärden till Saltsjöbaden den 17 juni 1911.

Under valdagarna i Stockholm hösten 1911 hade föreningen tillsammans med det nybildade Männens förbund för kvinnans politiska rösträtt ett oppositionsmöte mot kvinnornas rösträttslöshet. Talare: Borgmästarna Petterson och Lindhagen samt Annie Furuhjelm och Ebba Palmstierna.

Vid sidan om alla dessa möten under de senare åren har föreningen därför icke lagt å sido upplysningsverksamhet. Den samma har allt fortfarande bedrivits till de kommunala valen samt 1911 och 1912 även omfattat arbete för att de gifta kvinnorna skulle självdeklarera. Även gift kvinnas rättsliga ställning har allt fortfarande varit föremål för föreningens verksamhet. Så deltog föreningen i mars 1911 i ett möte i denna fråga tillsammans med Fredrika-Bremer-förbundet.

Det sista vi gjort innan föreningen hann uppnå 10 verksamhetsår, det var att på Hilda Sachs' initiativ och efter ett föredrag av henne inbjuda andra kvinnoföreningar att tillsammans med oss söka åstadkomma en staty åt Fredrika Bremer, rest av kvinnor. Vidare ha vi haft glädjen att få ordna opinionsmötet i huvudstaden den 14 april för regeringspropositionen för rösträtt och valbarhet åt svensk kvinna. Statsministern samt flera av regeringens medlemmar hedrade mötet med sin närvaro.

Men vi ha också fått vara med om riksdagsplenum den 18 maj, då vår fråga åter föll på Första kammarens motstånd. Vi behöva således med nya krafter lämna vårt 10:de arbetsår.

Anna Lindhagen.

och föredrag. De måste förstå att säga nej och åter nej till förfrågningar om deras medverkan, när de veta att väsentligare värden annars sättas på spel, de få icke låta det ögonblick förspillas, då den älskades själ står med en gåva till deras, en gåva, som aldrig kom att bli framburen, därför att ett sammanträde just hindrade det rätta ögonblicket, eller försumma ett barns handledning den stund som var den enda rätta. Kvinnorna få icke taga skada till sin själ.

Vad vore då verkligen att begå den enda oförlåtliga synden nu? Ellen Key har många gånger förr visat kvinnorna, att de icke få svika när det gäller att göra en insats för ett rättfärdigt mål i samhället, icke svika då det gäller att vrida rätt det som nu är skevt. Våra mormödrars uppgift i hemmet att väva lärftet och sy mannens skjortor, stöpa ljusen, laga maten, föda tolv barn och vara mannen underdanig, var lätt säger hon i jämförelse med den lott som är nutidskvinnans — hon som föder ett barn allenast och i stället för mannens skjortor synar mannens motioner i sömmarna.

Männe icke den kvinna, som nu sysslar med mannens motioner, motsvarar den, vars tjänare i forna tider vävde lärftet och sömmade; motsvarar den, som var en mångkunnig kvinna, en vidsynt administrator av ett helt litet kungarike av underlydande. — Den kvinna däremot, som i forna tider själv ensam utförde alla dessa hemmets mångahanda olika sysslor, motsvarar den, som nu har en enda detalj året runt att sköta, som i stället för att bland annat stöpa ljusen för sitt hem, sy skjortorna för sin man och väva lärftet, nu dag efter dag, år efter år, tiotals år efter tiotals år sköter vekklingningsmaskinen i en stearinljusfabrik eller spinner över tråd till elektriska belysningsledningar, syr knapphål i manschetter åt tusen män över en knapphålsmaskin dag ut och dag in eller i en textilfabrik lagar trådarna och matar spindlarna åt ett aktiebolag.

Huru många fler söndertrasade kvinnor hava vi ej i dessa fabriker, slitna mellan arbete, hem och barn, huru många fler söndertrasade av fester, teatrar och bjudningar efter Stockholmsåsongen än det fåtal, som genom att de fått ögonen öppna för det otillfredsställande i kvinnans ställning i mannens nutidssamhälle arbeta på möten, sammanträden och föredrag för att skaffa kvinnorna inflytande på samhället, därhän, att icke framtidens man skall hava anledning att instämma med den gosse Ellen Key citerar och som "var så glad, att han icke råkat till att bli en flicka".

Det förefaller nästan oansvarigt att i hemmens tidning Idun utsända en sådan vädjan, som Ellen Key gör och som i många fall kommer att upptagas av de själviska och indolenta till ett de obotfärdigas förhinder för att slippa ställa sig sida vid sida med sina medsystrar i striden. Ellen Key hänvisar särskilt dem som hava stora personliga lyckomöjligheter att tillvarataga, att icke taga skada till sin själ i det uppslitande jäktet — men vem har större ansvar att icke svika de olyckliga än den, som livet beskärt mycken lycka? Vem har större ansvar att ingripa i utvecklingen än den, som själv genom sina barn kommer att fortleva i kommande generationer?

Mätte Sveriges kvinnor taga Ellen Keys pingstmaning att icke begå synden mot den heliga ande genom att i ännu högre grad känna ansvaret ej blott mot sig själva, de sina och deras lyckomöjligheter utan ock mot andra och mot samhället, och "där vara med i ledningen av striden för en högre rättfärdighet i lagar, i samhällsordning, i mellanfolkliga förhållanden och känna att den heliga ande lever i den nutidens samkänsla, som gör det otänkbart för den enskilde att helt avgränsa sig inom sitt egna lilla område".

Amå.

LIFFÖRSÄKRINGSBOLAGET BALDER

— ÖMSESIDIGT —

Hufvudkontor: STUREGATAN 8, STOCKHOLM,

Alla Balders fonder — omkring 10 miljoner — tillhöra de försäkrade, som äro de enda delägarna i bolaget och ensamma föfoga öfver vinsten.

Balder har låga premier och årliga vinstutdelningar, hvilka pågått alltsedan 1892 och under de senare åren öfverstigit 100,000 kronor pr år.

Balder kan bevilja försäkring äfven utan läkarundersökning. Hafvandeskap utgör ej hinder för försäkring i bolaget. Äfven kvinnliga ombud antagas. (K. R. 402)

Kvinnorösträttsdebatten i Riksdagen.

Votering efter partilinjer.

Ej en högerman, ej en högerröst för kvinnorösträtten.

Lördagen den 18 maj behandlade riksdagen samtliga förslag om ändring i nu gällande rösträttsbestämmelser. Huvudintresset kom härvid naturligen att knyta sig vid den kungl. propositionen om rösträtt för kvinnor. Konstitutionsutskottets majoritet, bestående av utskottets samtliga vänsterrepresentanter hade hemställt om bifall till det kungl. förslaget med följande motive-ring:

Utskottet delar den av föredragande departementschefen till det återopade statsrådsprotokollet uttalade mening om lämpligheten därav, att politisk valrätt och valbarhet för kvinnor införas; och då utskottet därjämte vid granskning av det framlagda förslaget till grundlagsändring icke funnit anledning att däremot framställa någon anmärkning, får utskottet hemställa om bifall till densamma.

Mot denna hemställan hade högerens representanter reserverat sig — blankt! Socialdemokraterna i utskottet hade reserverat sig till förmån för den socialdemokratiska riksdagsgruppens motion om allmän och lika rösträtt för kvinnor som för män eller alternativt till sådan ändring i utskottets förslag, att gift kvinna med egen debetsedel, som erlagt sina utskylder skulle vara röstberättigad, även om hennes man icke erlagt sina utskylder.

I Första kammaren började debatten kl. 11 och fortgick till omkring 1/2 4 med det resultat att kammaren med 86 röster mot 58 avskog regeringsförslaget. Andra kammaren, som först behandlat övriga rösträttsförslag, hade vid 3-tiden på eftermiddagen hunnit fram till kvinnorösträtten, som här debatterades med avbrott för middagen till kl. 10 på kvällen. I denna kammare bifölls regeringsförslaget med 140 röster mot 66.

Första Kammaren.

Debatten inleddes av hr Thyrén, som mycket väl kunde förstå att regeringen ansett vissa skäl föranleda framläggandet av ett förslag om den politiska rösträtts utsträckning till kvinnokönet, då han själv tidigare varit av samma mening åtminstone vad kvinnornas valrätt angår. Nu hade han emellertid ändrat sig och sökte förklara att omslaget inte bottnade i ombytthet, utan i bättre insikt.

Skälen för åtgärden att ge kvinnorna rösträtt och valbarhet kunde uppdelas i lämplighetsskäl och rättfärdighetsskäl. Det förhållande, vari de stå till varandra, är emellertid oklart för många. För vad som är samhällsnyttigt behövas inga rättfärdighetsskäl. För vad som är samhällsskadligt hjälpa åter inga rättfärdighetsskäl. Endast om varken skada eller nytta uppstår kan det bli tal om att låta rättfärdighetsskäl bli avgörande.

Hur är det nu med lämplighetsskäl för kvinnorösträtten, det vill säga nyttan contra skadan? Jag håller det — för att nu börja med kvinnorösträtts möjliga inverkan på nykterhetsfrågan — för troligt att den skulle i Andra kammaren öka antalet anhängare av totalförbudet. Men det vore dålig alkoholpolitik att använda denna antagliga inverkan som argument för kvinnornas rösträtt. Ett alkoholförbud, genomdrivet av 1/3 av männen jämte 2/3 av kvinnorna eller till och med samtliga landets kvinnor emot de 2/3 av männen är varken önskvärd eller lyckligt. Det allra minsta för att man skall våga sig på alkoholförbudet, det är att en riksdag, vald på nuvarande grunder, ger majoritet för det. En sådan, av män vald representation är en god manometer, där den verkliga styrkan av motståndet ute i landet kan avläsas.

Tal. var mycket pessimistisk hur feministerna skulle ställa sig till t. ex. frågan om att få bort de gifta kvinnorna och de unga flickorna ur industriarbetet. Men än

värre blevo de konstitutionella konsekvenserna. Kvinnor skulle genom boskilling kunna få rösträtt, även om deras män stupade för utskyldstreck. Huru länge skulle under sådana förhållanden utskyldstreck kunna hålla sig? Och sedan kvinnan fått valrätt till Andra kammaren, skulle hon naturligtvis begära inflytande i Första kammaren och rikta attacken mot den "skändliga 40-gradiga". Här finnas sålunda överallt fruktansvärda ferment till politiska strider. Ensamt dessa skäl äro tillräckligt väl grundade för att avstyrka det nu föreliggande förslaget. Kvinnorösträtts indirekta verkningar skulle emellertid sträcka sig vida omkring. Den nya kvinnliga valmanskåren skulle inbjuda allehanda politiska företagare till agitation och jobberi. Först när kvinnorna ha samma politiska kompetens som männen, då och ej förr kunna rättfärdighetsskäl få tala.

Men ha de då inte denna kompetens? Nej, ty den kommer inte an på skolutbildningen, utan den beror på huruvida kvinnorna, hustrurna, äro ställda i den intressestrid hvarur all lagstiftning framgår. Mannen står mitt uppe i denna strid, hustrun åter erfär bara dess reflex. Lagstiftaren måste söka tillbakatränga den samhällssjukdom som heter kvinnoemancipation och därmed söka reparera den blunder han begick då han lät kvinnan ge sig in i industriarbetet.

Vilken kraftutveckling kräves då av kvinnan, för att hon skall kunna komma till politisk rösträtt? Det finns en säker och dysker väg: kvinnan skall i lika stor utsträckning som mannen bli självförsörjande och familjen tillhöra historien. Tal. ville emellertid hoppas, att kvinnan icke skall gå längre på denna väg än dit hon redan kommit. Hennes krafter skola ägnas att uppfostra sina barn och sköta sitt hem, och har hon krafter till övers, då kan hon uppfostra sina barn ännu bättre och sköta sitt hem ännu bättre. Tal. uttryckte till sist den förhoppningen, att den kvinnliga politiska rösträtten aldrig skulle bli en verklighet, d. v. s. att förhållandena aldrig skulle bli sådana, att den behöver gå i verkställighet, och yrkade avslag på utskottets hemställan.

Hr Hellberg framhöll, att den kvinnliga rösträtten nu befinner sig i sitt tredje stadium: regeringsinitiativets, och gjorde gällande, att de skäl, som vid föregående tillfällen anförts mot reformen, nu vore fallna. Den står nu på en punkt, varifrån den icke kan avföras, förr än den är löst. Talaren gick därpå igenom motståndarnas vanligaste argument och stannade vid skälet att kvinnorna själva icke visat tillräckligt intresse för saken. 140,000 namn på petitionslistorna vore ingenting. — Det är dock märkvärdigt hur olika man taxerar siffror! Jag är övertygad om att denna kammares majoritet anser pansarbåtsinsamlingens 100,000 givare representera en mäktig folkopinion. Här avgöres saken tydligen av sympatier och antipatier. Och hur många tro herrarna nu skulle vara med om en opinion för kvinnorösträtten efter de senaste årens frammarsch! Tal. betecknade det som en stor inkonsekvens, att högeren unnar kvinnan all kommunal verksamhet, men samtidigt nekar henne den politiska. I våra dagar flyta dock kommunen och staten allt mera in i varandra. Ett faktum är, att den politiska rösträtten endast är det sista steget i kvinnorörelsens utveckling. Motståndarna skulle ha passat på att stämma i bäcken; nu har bäcken blivit en bred och mäktig flod, och den går icke längre att hejda.

Tal. vände sig nu mot hr Thyrén och framställde frågan: Varför skall han nu slå ett stort slag igen? Som bekant, yttrar sig hr Thyrén inte i småfrågor, som vi andra, utan slår alltid stora slag. Men icke kunde han väl lyfta Herkulesklubban för att övertyga majoriteten här i kammaren, som väl förut varit ganska väl beredd. Med tanke på att han inte är alledeles främmande för en viss ärelystnad, kom jag till den slutsatsen att han måste ha föresatt sig att knäcka hela rösträttsrörelsen. Ja, vad vet jag? Jag måste därvid erinra mig vad en annan klok professor fick höra om sitt uppträdande här i kammaren förra gången frågan var före. En av den kvinnliga rösträttsrörelsens främsta representanter svara-

de på hans utredningar med att kalla honom "en fluga på utvecklingens hjul". Jag tror för min del att det hjulet rullar nog, även om nu två flugor satt sig på det. (Skratt.)

Det är ju möjligt att hr Thyrén talat av övertygelse. I så fall är ändå hans övertygelse av ganska nytt datum. En talare i Andra kammaren yttrade om hr Thyrens våltalighet att han vid varje stort tal hade en känsla av att ett andra anförande hängde i luften. Det andra anförandet hänger inte längre i luften. Det är just det som vi hört här i dag. Det första hölls i Lund år 1908. — Talaren uppläste därefter under livligt deltagande från såväl kammaren som läktaren åtskilliga punkter ur hr Thyrens stora rösträttstal, som alla stodo i klar motsats till dagens anförande. Därefter fortsatte han: Detta var nu hr Thyrens första tal! Ett ganska gott inlägg för den sak han i dag med så mycken värme bekämpat! — Jag vill nu övergå till att göra några randanmärkingar till hr Thyrens sista anförande. När han säger att rättfärdighetsskäl icke få gälla inför en samhällsfarlig princip, så återstår det honom att bevisa att det här verkliga föreligger en samhälls fara. Men här brister han i bevisföringen och kommer med vad jag vågar kalla idel hugskott. Kvinnans farlighet för nykterhetssaken är ett lysande exempel på det slag av konstruktion som han haft så god användning för. Männens ställning till den stora förbudspetitionen är tillräcklig för att bemöta den farhågan. —

De principiella motståndarna äro emellertid snart ur leken och kunna avföras från dagordningen. Jag kommer nu till uppskovsmotståndarna. Om kvinnorna kunde förmås att uppge sin rösträttsrörelse så kunde ett uppskov ändå ha något skäl för sig. Men motståndet kommer att ägga dem ytterligare och de komma naturligtvis att vända sig mot det parti som höjt detta motstånd. Förra året höllos 211 politiska föredrag av kvinnor inför 90,000 åhörare här i landet. Till nästa val kommer antalet säkert att fördubblas, och högerens kvinnor äro bundna, då de varken vilja tala för vänstern eller för det parti som sätter sig emot deras speciella krav. — Majoriteten tror nu, att kvinnorna speciellt skulle understödja det socialdemokratiska partiet, och jag har en hemlig misstanke att detta just är drivfjädern i motståndet. Men misstanken är troligen alls icke berättigad, oavsett det oriktiga i att lägga en dylik partisynpunkt på ett rättskrav. Efter allt att döma komma kvinnorna icke att förskjuta den politiska situationen märkbart. Tal. erinrade till sist om justitieministerns ord, att de mindre länderna framför andra äro i behov av alla nationella krafters samverkan och att vi icke ha råd att undvara kvinnan i samhällsarbetet, och slutade med att yrka bifall till utskottets hemställan. (Bravorop.)

Hr Steffen: Förhållandet mellan hemmet och staten har i vår tid i grund och botten ändrats, särskilt vad de mindre bemedlade klasserna beträffar. En mängd frågor av social, moralisk, hygienisk synpunkt, som förr avgjordes inom hemmet, ha nu flyttats ut och ställts under statsmaktens inflytande. Därför måste kvinnan också ha sina särskilda uppgifter inom det offentliga livet. Där kommer hon att ta upp sina gamla uppgifter som hon icke finner inom hemmet, men inom det offentliga livet. Genom denna förändring kan det sociala livet endast vinna i rikedom. Då min uppfattning i det väsentliga ansluter sig till hr Brantings reservation, får jag yrka bifall till denna.

Hr Kjellén karakteriserade vad han ville mena med manlighet i politiken och ansåg, att vi böra hålla därpå. Kvinnorösträtten måste ses ur statens synpunkt. Man kan ej låta den bli en affär mellan kvinna och man, med borteliminering af staten, som då endast skulle ha att hjälpa kvinnan på med kappan, då hon förklarar sig ha lust att träda ut i det offentliga livet. Tal. utvecklade hur redan i utlandet en strömkantring gör sig gällande i uppfattningen av kvinnans politiska krav. Denna motström mot den kvinnliga rösträtten håller på att växa sig stark. Det är sålunda icke

riktigt, att påstå, att utvecklingen går i den kvinnliga rösträtts tecken. Den föregående tal. gjorde min ringhet äran av att citera ett uttalande av en ledande rösträttskvinna, att jag i detta hänseende blott vore en fluga på utvecklingens hjul. Hr Kjellén slöt med en replik, att han hellre ville vara en fluga på utvecklingens hjul än vagnsmörjan.

Justitieministern: Mot de eleganta svartmålningar, som framförts av hr Thyrén och Kjellén, vill jag endast ställa riksdagsskrivelsen av 1906, där både rättfärdighets- och nyttighetsskäl anförts av riksdagens majoritet.

Utredningen har inte framfört något faktum, som kunnat bestyrka de förfärliga spådomar, som de båda herrarna här gett oss.

Tal. delgav därefter en resolution som enhälligt fattats av den australiska senaten och däri denna konservativa församling desavuerar alla olycksprofeter, som höjt sin röst mot den kvinnliga rösträtten. Olycksprofeterna i Australien hade nog samma skäl, om också icke så våltaligt eller fantasirikt framförda som dem vi hört här i dag. Troligen kommer det också icke att dröja så länge, förrän kammaren står på samma punkt som Australiens senat. Tal. hänvisade därefter till riksdagsskrivelsen, vars begäran nu i allo efterkommit, och som alltså nu borde borga för att kammaren fattade beslut i enlighet med sin förut uttalade mening.

Hr Beckman framhöll, att alla de formella skäl, som förut återopats mot reformen, vore bortsopade. Är det icke oklokt, att då kvinnan aldrig kommer att ge upp sin strid, utan kämpa den ut till seger, tveka att helt enkelt redan nu erkänna hennes rätt?

Hr Clason såg ett skäl för avslag i det svaga intresse för rösträttsrörelsen, som han trots sig förmärka bland de svenska kvinnorna under fjolåret, som dock bort vara deras klang- och jubelår. Som stöd för sitt påstående framdrog han siffror ur L. K. P. R:s årsberättelse. Vi ha fått den erfarenheten av rösträttsutvidgningen för män att 40 procent av männen inte brytt sig om rösträtten. Hur skulle manne procentalen bli om nu tillika 1/2 miljon kvinnor skulle få rösträtt? Tal. gick så över till England, talade om att kvinnorösträtten där befinner sig i stark motvind, och sökte visa att riksdagens skrivelse av 1906 är mycket hypotetisk och att riksdagen därför icke alls behöver känna sig bunden av den.

Hr Olsson i Göteborg konstaterade, att var gång hr Thyrén uppträtt, så har någonting stått på spel, antingen våra egendomar eller våra huvuden eller som i dag — hela samhällsbyggnaden. Hr Olsson hyste emellertid ingen fruktan i någotdera hänseendet och ville därför söka bemöta hr Thyrén. Denne hade funnit det så klokt och nödvändigt att jordbrukare representeras i riksdagen av jordbrukare, näringsidkare av näringsidkare o. s. v. Men om det är klokt att var sak representeras av sina bärare och inte av sina eftersägare, då är det väl också klokt att han släppes in i riksdagen. Det centrala i spörsmålet berörde hr Thyrén, då han yttrade att tiden för kvinnans politiska makt är kommen, då hon står mitt uppe i intressestriderna. Få utredningar ha gått så på sidan om saken som utredningarna i kvinnorösträttsfrågan. Det är inte inverkan på äktenskapsfrekvens, på nykterhet o. s. v., som behövt utredas. Det är kvinnoarbetet i det moderna samhället som bort utredas. Det talas vackra saker om kvinnans uppgift vid "husaltaret". Restauranger växa upp som svampar ur jorden bara därför att männen fly från husaltaret, men det finns ett tillfälle då de ofelbart erinra sig att husaltaret finns, och det är då kvinnorösträtten kommer på tal. Även kvinnorna ha mer och mer övergivit "husaltaret", men det beror därpå att själva den ekonomiska utvecklingen drivit dem därifrån. Kvinnorna bli mer och mer materiellt självständiga och i och med detsamma även mer och mer intellektuellt självständiga — med andra ord mer och mer sådana hr Thyrén vill ha dem för att de skola få rösträtt.

Statsministern ville närmare granska det spörsmål, som en och annan talare tangerat, nämligen om det är sannolikt att den här diskuterade frågan skall kunna avskrivs från dagordningen eller om den, som det sagts, kommer tillbaka åter och åter till dess den funnit sin lösning. Hr Thyren tyckte i sitt anförande ansluta sig till den förra uppfattningen, men det måste ju erkännas att hans yttrande af 1912 väsentligt försvagats genom det yttrande af 1908, som hr Hellberg uppläste. Många viktiga krav kunna vara av övergående beskaffenhet, men orsaken att de sjunkit undan har varit den, att under dem ligga djupare krav, som kunnat lösas på annat sätt. Men tror väl någon, att förhållandet är detsamma med kvinnörörsträtten? Sedan den en gång gripit omkring sig, kan den endast tillfredsställas genom sin egen uppfyllelse. Den är endast ett nytt utslag på ett nytt område av den största politiska kraft, som verkat sedan ett sekel tillbaka, nämligen franska revolutionens krav på jämlikhet. Denna fordran har utövat samma inflytande på samhällets egen omformning, som de materiella krafter, vilka ungefär samtidigt väcktes till liv och som utövat en så oerhörd omgestaltning. Kvinnörörsträtten är en fortsättning på samma känsla, som de ofrälse på sin tid kände inför adelns privilegier och som kom dessa privilegier att falla. Den är en fortsättning på den fattiges fråga: är det rättvist att därför att jag är fattig och icke har utsikt att bli annat än fattig, jag icke skall äga något inflytande i fosterlandets angelägenheter? Därmed uppstod striden mot censusstrecken. Nu fråga kvinnorna: vad ligger det för rättvisa i, att vi icke skolas anses som fullmyndiga medborgare endast därför att vi tillhöra ett annat kön? Och deras fordran nu står i noggrann överensstämmelse med kvinnans större och större utflyttning i samhällsarbetet. Kvinnorna ha funnit vägen till fabriker, kontor, skolor, till läkarbefattningar, överallt i samhällsarbetet deltaga de. Kan det då vara rättvist att säga, att de icke få deltaga i avgörandet av fosterlandets angelägenheter? Kan det vara möjligt, att de skola vara dugliga och skickliga i sitt yrke, men att en oöverstiglig mur skiljer dem från fosterlandets angelägenheter?

Ingen i kammaren tror säkerligen, att utvecklingen kan drivas tillbaka. Kvinnans deltagande i samhällsarbetet skall alltmera ökas, och då så är förhållandet, komma icke heller verkningarna att minskas och rösträttskravet att falla tillbaka. Tal. utvecklade, att enligt hans uppfattning även den gifta kvinnan bör kallas självförsörjande (bifallssorl), men det är naturligt, att rösträttskravet blivit särskilt viktigt för de ogifta självförsörjande kvinnorna.

Hos mig är den uppfattningen rotfast, att detta inte är någon fråga, som utgör ett politiskt mod för dagen, utan en fråga som gripit så djupt, att det är otänkbart att den skall kunna avföras utan att den blir löst.

När högern för några månader sedan höll ett möte i Stockholm, där en kvinna talade, uttalades allmänt den mening, att denna högerkvinna förmått ge det bästa och mest samlande uttrycket för församlingens stämning. Om högern sålunda sätter stort värde på de politiska högerkvinornas uttalanden riksdagen, förefaller det föga konsekvent att den vill vägra dem tillträde till riksdagen. År 1907 gav den dåvarande justitieministern i den då framlagda rösträttspropositionen ett förträffligt uttryck åt övertygelsen om rättvisan i kvinnornas krav och förvisningen att det snart skulle gå i uppfyllelse. För att bidra till denna förhoppnings infriande har regeringen nu framlagt sin proposition och med åberopande av justitieminister Peterssons ord, förstärkt av hr Thyrens ord af år 1908, om att både logik och rättvisa kräva att kvinnorna få rösträtt, ber jag kammaren bifalla den k. propositionen. (Bravorop.)

I anledning av ett yttrande av hr Thyren tillkännagav statsministern senare, att varken Första kammarens nuvarande gestaltning eller den 40-gradiga skalan är något som hör evigheten till. Detta uttalande uppkallade hr Gezelius till ett bekymrat anförande, vari han med mycket eftertryck tillkännagav, att han på inga villkor kunde vara med om kvinnörörsträtten, vilken enligt hans mening icke skulle förbättra kvinnornas ställning utan tvärtom försämra den.

Hr Berger tillkännagav att han skulle rösta för avslag. Han var inte övertygad om att det fanns någon folkstämning för kvinnans rösträtt, eller att kvinnorna själva livligare önskade den.

Andra Kammaren.

Hr Nyström inledde debatten.

Han framhöll, att då kvinnörörsträtten är uppförd på båda de partiernas program, som här tillsammans utgöra majoritet, så är frågan redan avgjord vad beträffar denna kammare, och det kunde synas onödigt att säga något. Men å andra sidan är frågan av så stor vikt, att den ej bör med tystnad förbigås. Tal. vände sig mot den k. propositionen och ville göra gällande, att förslaget icke överensstämde med rikets sanna nytta. Innan man vet, hur 1909 års reform kommer att verka, kommer man med en ny och ännu mer omfattande reform.

Tal. gick så in på att söka visa, att förhållandena här och där kvinnörörsträtten redan är införd ej äro lika och ej kunna jämföras, pekande bl. a. på, att i vårt land kvinnorna äro i avgjord majoritet. Kvinnorna skulle hos oss, om ej det proportionella valsättet räddade männen, kunna besätta hela Andra kammaren. Intet europeiskt land av någon betydelse har ännu velat befatta sig med kvinnörörsträtten. Englands parlament har nyligen avslagit den och Italiens deputeradekammare avslagit den härom dagen med förkrossande majoritet.

Valrätten är ingen naturlig rätt, endast ett uppdrag, som staten lämnar dem som befinnas skickade härför. Om nu bland männen många rösta utan att förstå vad de göra, så är detta intet skäl att utsträcka rösträtten till ännu flera, som ej förstå vad de göra. Tal. sjöng så på melodin om kvinnans verksamhetsområde i hemmet och tyckte sedan, att männens skyldighet att i nödfall försvara landet bör ge dem en företrädesrätt till rösträtten. Man har ej kunnat peka på, att kvinnornas ställning här är sämre än i andra länder, ej på att vi män här sörjt sämre för kvinnorna än i andra länder. Så säger man: staten behöver kvinnans hjälp. Ja, staten behöver naturligtvis kvinnor, men intet är det därför sagt, att den behöver dem i riksdagen. Tal. ville också påpeka, att med den k. propositionens antagande städernas inflytande i kammaren skulle växa oerhörd, då kvinnorna på landsbygden ej äro i tillfälle att utöva rösträtten lika talrikt som kvinnorna i städerna. Tal. menade så, att en av huvudsakerna till att förslaget kommit fram vore, att regeringen räknat ut, att reformen skulle stärka de liberalas inflytande. Men skulle kvinnörörsträtten öka reformdillet, så vore detta ännu ett skäl för tal. att motsätta sig den. Om man i andra länder får höra, att Sveriges män ställa sig under kvinnornas färla, så skall ej aktningen för vårt land och folk stiga. Yrkade efter ett citat av Tacitus avslag. (Munterhet. Några bravorop från högern.)

Hr Larsson i Västerås framhöll att i ju större omfattning man ger medborgarna medbestämmanderätt inom samhället, desto säkrare är man att de olika samhällsklassernas intressen bli tillgodosedda samt motiverade utförligt kravet på en sådan ändring i propositionen att kvinna med egen debetsedel, som erlagt de henne påförda utskylderna, skall äga rösträtt, även om mannen icke erlagt sina utskyld. Bifall till hr Brantings reservation.

Hr Persson i Tällberg hade, så länge han sysslat med politik, ansett det vara en enkel gärd av rättvisa, att kvinnorna få rösträtt. Tal. undrade om hr Nyström menat allvar med allt vad han sade. Hr Nyströms ord var en genklang från den tid, då Luther skrev sin katekes och satte kvinnan som det förnämsta stycket i mannens lösgenom. Det var emellertid för hr Nyströms yttrande, att städernas inflytande skulle stärkas, att alltså reformen skulle rikta sig emot oss enfaldige lantmän, som tal. begärt ordet. Tal. var ej rädd för att stärka varken städernas eller landsbygdens inflytande, utan önskade, att alla goda krafter komme med. Yrkade bifall till utskottets hemställan. (Bra.)

Hr Lundström i Göteborg fann det ej lönt att orda om de teoretiska skälen för och emot kvinnörörsträtten, då det ej var möjligt att komma med något nytt. I stället var det några praktiska synpunkter, som borde göras gällande. Det k. förslaget är trots sin stora ordrikedom mycket mager. Där finns intet svar på frågan, vad man vill vinna med kvinnörörsträtten. Det är icke mening, att den nya valmansmajoriteten skall åstadkomma några särskilda nya reformer eller några nya partier, ej heller att den skall stärka något av de förut befintliga partierna. Är det meningen att överhuvud bevaka några kvinnliga intressen? Erfarenheten utvisar emellertid, att näppeligen något större antal

kvinnor komme att väljas. Vad är meningen? Jo, svarar man, de kvinnliga synpunkterna, de kvinnliga veka linjerna böra tränga igenom även hos de manliga väljarna. Det är alltså meningen, att Andra kammaren ännu icke har tillräckligt många, låt oss säga kvinnligt veka män, utan att det behövs flera.

Tal. hade ej kunnat finna, att kvinnan i Finlands lantdag kunnat åstadkomma något väsentligt. Bland alla deras motior finnes ingen, som berör näringslivet, den högre kulturen eller den högre statsförvaltningen. Med den kvinnliga rösträtten skulle vi få fullmaktsröstning med på köpet. Sålunda två stora politiska nyheter på en gång.

Justitieministern höll i huvudsak samma anförande som förut i Första kammaren. Han polemiserade därjämte mot hr Nyström och framhöll, att vad han yttrat var ett slag på munnen på den föregående regeringen och även på Första kammaren. Hr Nyström hade också yttrat, att männen lika bra utan kvinnornas hjälp, kunna lösa de frågor som röra kvinnornas intressen. Men ha vi då verkligen någon rätt att brösta oss över hur vi ha gjort detta? Hur är det med rusdryckernas förbannelse, af vilken kvinnorna drabbas än mer än männen: ha vi lyckats hjälpa kvinnan på detta område? Hur ha vi lyckats med de sociala reformerna, vilkas lösning är särskilt af vikt för kvinnorna, hur ha vi tänkt på de ogifta mödrarna, vilka nu hos oss ha en ställning som kan betraktas som skandalös och enastående i Europa? God vilja har ej saknats, men insikten saknas; vi förstå ej var skon klämmer och kunna ej förstå det. En klass kan ej representera en annan klass' intressen. Det var ej så länge sedan hr Nyström och många med honom ansågo att de förmögna kunde representera arbetarnas intressen — den tiden är nu förbi och torde ej komma tillbaka. Och av samma skäl kunna ej män representera kvinnointressen.

Hr Liljedahl: Tal:s djupaste skäl för kvinnörörsträtten var, att kristendomen ställt man och kvinna lika. Kristus upptäckte barnet, arbetaren, kvinnan, och från kristendomen utgå nitidens stora rörelser, arbetet för barnens rätt, för kroppslig arbetarnas rättigheter, för kvinnans frigörelse. De skäl man nu söker skrämra med ha anförts var gång kvinnan beträdde nya arbetsområden. Yrkade bifall till utskottets hemställan.

Hr Lindhagen: Hr Nyström säger, att kvinnorna ha det lika bra här som i andra land. Det är en oriktig frageställning: de ha det lika dåligt som i andra länder. Tal. trodde inte som hr Nyström, att den övriga världen skulle blicka ned på oss med ömkan, om vi först genomförde kvinnörörsträtten, säkert är, att eftervärlden skulle skänka oss sitt erkännande. Men det är nog så, att det är makten man är rädd för, man räknar ut, att nu är det så och så för vårt parti och nu är jag så och så säker på ställningen i min valkrets och på mandatet, men komma kvinnorna med, så vet man ej hur det kommer att bli. Tal. yrkade den ändring i den socialdemokratiska reservationen, att gift kvinna skulle ha rösträtt fullständigt oberoende av mannens skattebetalning.

Hr Lindman betonade gentemot justitieministern att Första kammaren icke uttalat sig för den kvinnliga rösträtten, därför att den år 1906 gick med på en skrivelse till regeringen huruvida kvinnlig rösträtt borde införas. Att kvinnans ställning behöves förbättras i familjerättsligt avseende är nog så visst, men därav följer icke att henne bör beviljas politisk rösträtt. Kvinnans tjänster i samhället äro lika viktiga som männens, men det är och förblir en skillnad mellan dem och det lönar sig ej att kämpa emot naturen. Här gäller ej det ena könets överlägsenhet över det andra, utan det är fråga om hur de på bästa sätt skola tjäna samhället. Genom införande af politisk rösträtt för kvinnor i den nu föreslagna omfattningen måste man betänka att kvinnorna äro flera än männen här i landet. Ha herrarna beräknat konsekvenserna af detta, om alla kvinnor som erhålla rösträtt också använda den?

Vidare talar man om folkstämningen i landet, som skulle fordra kvinnlig rösträtt, och man anför några rader ur den rösträttsproposition som framlades av den regering, vars chef jag var, i vilken det säges att kvinnörörsträtten inom snar framtid borde införas. Ja, så står där ju verkligen, men det kan hända att uttrycken äro starkare än meningens egentligen var. (Ironiska bravorop och munterhet.) För att visa att de icke "alltid varit vänner av den kvinn-

liga rösträtten" citerade talaren några uttalanden av statsrådet Petren, finans- och justitieministern. Detta föranledde justitieministern att avbryta honom med orden: "Var god läs anförandet in extenso, om jag får be!" Varpå hr Lindman svarade: "Jag ber att få läsa upp vad som passar mig!"

Den folkstämning, fortsatte han, varom det talas, har man intet sett mycket av. Den stora petitionen, som visserligen samlat 142,000 namn, har dock, i likhet med alla dylika opinionsyttringar, mindre betydelse. Där man skulle finna en verklig mätare på folkstämningen vore väl de kvinnliga rösträttsföreningarna — de ha emellertid blott samlat 1 procent av landets kvinnor.

Talaren ansåg att det var oförsvärligt att framlägga förslag om kvinnörörsträtt då folket icke gått till val på denna fråga, även om den hade en, låt vara, framskjuten plats på det liberala programmet.

Hr Pettersson i Södertälje förstod den suck ur ett beklamt hjärta som hr Nyström uppsänt: högern har nu något av gammalmansförskräckelse då den ser hur tidens utveckling går förbi den. Dock borde högern i detta fall göra klart för sig att förslaget att ge kvinnorna rösträtt ej är så revolutionärt: det har gamla anor allt från Louis De Geers tid. Högern har själv sporadiskt ådagalagt sitt intresse för kvinnörörsträtten, bl. a. 1907, då den Lindmandska ministärens justitieminister i entusiastiska ordalag uttalade sig för den och hoppades att den snart skulle bli en verklighet. Även högern skall en gång reagera mot det absurda däri att kvinnorna skola ha valrätt till Första kammaren men ej till andra.

Hr Sandler vände sig mot hr Lindmans uttalande, att kravet på rösträtt åt kvinnor ej gäller en rättsfråga utan frågan huruvida det är nyttigt för staten att genomföra en dylik reform. Tal. ville med anledning av detta uttalande fråga hr Lindman och hans partivänner, om de anse att majoriteten i kammaren bör ha rätt att fråntaga dem deras rösträtt, blott därför att majoriteten anser att det sätt varpå de utöva sin rösträtt icke är till nytta för staten? (Munterhet.) I fråga om kvinnörörsträtten sammanfalla rätts- och nyttighets-skäl: kvinnornas rösträtt skulle bli till gagn för samhället för kvinnorna själva och för männen. Och beträffande rättskäl kan väl intet sådant skäl anföras för kvinnans rösträtt som inte likaså väl kan anföras för kvinnans Yrkade bifall till reservationen med den av hr Lindhagen föreslagna ändringen.

Statsrådet Petren hade uppkallats av att hr Lindman citerat ett hans yttrande. Han uppläste det in extenso, varav framgick att hr Lindman endast citerat ett brottstycke, som, taget för sig själv, gav en skev framställning av vad tal. menat.

Hr Branting konstaterade att hr Lindmans falska citat fått kammarens enhälliga och snabba dom. Den tveksamhet som för några år sedan verkligen uttalats från några håll mot kvinnörörsträtten var för övrigt något helt annat än den cyniska reträtt från en tidigare ståndpunkt som gjorts, då hr Lindman om sin justitieministers kända yttrande helt framt framklarat att man då yttrade sig "i något starkare ordalag än vad man verkligen menade". Tal. hade baxnat, då han hörde detta uttalande från en f. d. statsminister. Varpå uttalade man sig i starkare ordalag än vad man menade? Ville man kanske söka kvinnornas stöd för den stora kompromissen, det stora fiskafanget 1907? Det är ju möjligt att det var så, men man hade ej väntat sig att nu få höra en öppen bekännelse därav. Detta manar till försiktighet gent emot de mest auktoriativa uttalanden från det hållet. (Bravo.)

Regeringen har då den fört fram kvinnörörsträtten ställt sig på de nu bestående streckens grund. Men ett underligt undantag har gjorts: den bestämmelse varigenom den kvinna som har och betalar egen debetsedel blir rösträttslös, om hennes man ej betalar sin. Det ligger en logisk motsägelse i detta, sade tal., instämmande med vad hr Viktor Larsson yttrat i saken.

Däremot kunde tal. ej följa hr Lindhagen i hans yrkande på att även de gifta kvinnor som ej ha egen debetsedel skulle under alla förhållanden få behålla sin rösträtt, även om mannen stupar på utskyldsstrecket. Detta skulle bli en egendomlig partiskhet i lagstiftningen; så länge strecken finnas, vore det egendomligt om man från dem undantog de gifta kvinnorna.

Finansministern hade uppkallats av hr Lindmans sätt att citera ett yttrande av honom vid en tidigare riksdag. Tal. hade alltid varit anhängare av kvinnans rösträtt

och betecknade hr Lindmans citat som "minst taget ofullständigt".

Hr Hildebrand: Högern delar icke den uppfattning, som oupphörligt spökar i de batten, att politisk rösträtt i kraft av någon naturrätt skulle tilldelas kvinnorna. Den allmänna rösträtten för män kom som en följd av den nya härordningen, därför att man utgick ifrån att politiskt inflytande endast bör tillerkännas dem som utföra ett nyttigt statsarbete. Om man lägger denna synpunkt på kvinnorösträttsfrågan, måste man erkänna att kvinnornas likgiltighet för statslivet gör att de icke förtjäna politisk rösträtt. *Tro verkligen kvinnorna att de skola vinna rösträtt endast genom pokande, då andra medborgargrupper måst vinna den genom arbete?* Då det dessutom finns mycket starkare krafter i landet mot den kvinnliga rösträtten, än dess förespråkare här i kammaren vilja medge, yrkar jag avslag.

Hr Olsson i Broberg talade i samma riktning.

Hr Lundström i Göteborg, Lindhagen och Lindman hade ordet för repliker.

Justitieministern bemötte invändningarna mot det k. förslaget bestämmelser om gift kvinnas rösträtt. Då makarna leva i egendomsgemenskap äro de gemensamt ansvariga för de pålagda utskylderna och måste därför gemensamt bära följderna om utskylderna ej utgöras. Så länge man håller på utskyldstreck, torde regeringens förslag vara det riktiga.

Därefter vände sig tal. mot hr Lindman. Jag har, sade han, under min praktik i rättegångar lärt att skilja mellan motpart som företer handlingarna och motpart som endast företer transmut. Hr Lindman tillhör det senare slaget. (Munterhet.) Det kan vara mycket farligt, det visade sig med citatet av hr Petréns yttrande.

Hr Lindman bestrider folkstämningen för kvinnlig rösträtt, bestrider all betydelse hos den stora petitionen och kvinnorösträttsförningarnas meningsyttringar — hur kan han föranledas att på detta sätt underkänna kvinnornas politiska intresse? Jo, han citerar hustrun till en socialdemokrat, som sagt att kvinnornas politiska intresse icke motsvarar hennes krav på politisk livaktighet. Det skälet synes mig tämligen svagt. (Munterhet.)

Att den kommunala rösträtten skulle passa kvinnan så oerhört mycket bättre än den politiska är icke riktigt, ty även de kommunala valen äro numera lagda efter politiska linjer. Vilja kvinnorna deltaga i kommunala val, så måste de sätta sig i politiska ting och ansluta sig till politiska partier. Icke har kvinnorösträttsfrågan gått tillbaka därför att högern numera ställt sig avvisande. Detta är naturligtvis en sten vid vägen, men det vore kanske skäl för högern att betänka sig, innan den binder sitt öde vid motståndet mot kvinnorösträtten. (Bra.)

Hr Petersson i Lidingön återgick till sitt omdebatterade yttrande till statsrådsprotokollet 1907. Han gjorde gällande att detta yttrande endast inneburet att förra regeringen då ställt sig avbidande och förbehållit sig att ha fria händer. De faktorer man då ej kunde räkna med föreligga nu.

Statsministern upprepade vissa delar av det anförande han tidigare på dagen hållit i Första kammaren.

Hr Andersson i Skifarp undrade hur hemmen skulle komma att se ut om kvinnorna äro ute på politiska föredrag eller sitta här i Stockholm. (Skratt.)

Hr Branting riktade repliker till hrr Hildebrand, Lindman och Lundström. Vad särskilt hr Lindmans mycket omtalade citat beträffade, så var tal. av den övertygelsen, att det hade skett på god tro, och att hr Lindman även nu, liksom det inträffat förut, blivit vilseledd av den enklare handbok för högertalare, som tal. ville rekommendera åt högerns valledningar att söka omarbete, så att den ej spelade ännu flera spratt. (Stor munterhet.)

Kvinnors valbarhet till landsting.

Den socialdemokratiska riksdagsgruppen hade motionerat om allmän och lika kommunal rösträtt. Konstitutionsutskottet tillstyrkte kvinnors valbarhet till landsting, vilket förslag av Första kammaren förkastades utan votering. I Andra kammaren bifölls utskottets hemställan utan debatt med 128 röster mot 31.

Rösträttsdebattens avspegling i pressen.

Vänster.

Aftonbladet:

Högerns huvudargument är f. n., att kvinnorna själva hittills icke visat tillräckligt intresse för att erhålla denna rättighet. Det är ett argument, som det ligger i kvinnornas egen makt att vrida ur Första kammarens händer. Det spörjs, om de nu skola begagna sina möjligheter härvidlag.

Dagens Nyheter:

Denne prototyp [hr Thyren] för den politiska högermanligheten delar med medlemmarna av den förra regeringen förmånen av ett förflutet, då han sådde sin vildhavre i det kvinnliga rösträttskravets åker. Men han uppger förstädigtvis varje försök att förlika sina uttalanden förr och nu, eftersom hans politiska specialitet är den kombinerat manliga och vetenskapliga logikens konsekvens i framställningen. I de tre fjärdedelarna av hans anförande på lördagen flek också logiken sitt utan inskränkning. Och där lyckades det honom med glans att prestera en fullt bindande bevisning för att åtminstone de s. k. självförsörjande kvinnorna ha obestridda anspråk på politisk rösträtt.

Hur härav blev ett rent avslagsyrkande är hans egen manliga hemlighet. Men vad man börjar lägga märke till hos denne politiker på andra sidan om ont och gott är mindre logiken än den smartness, varmed han inrättar sina argument efter de presumerade fördomarna hos de åhörare till vilkas röster han friar. I Andra kammaren blev han predikanten för nykterhetsivrare och frireligiösa med enfald i andan. I Första kammaren har han redan tidigare utvecklat sig till socialistätaren och revolutionsskräckens profet. Och han karaktäriserade nu senast drastiskt sin egen metod, då han lät sitt anförande mot den kvinnliga rösträtten mynna ut i en vädjan till Första kammarens farhågor för ett attentat mot dess nuvarande majoritet vid en avskrivning av utskyldstreck, framkallad av nödvändigheten att hindra de boskillnader i tusendevis, som eljest skola bli en följd av kvinnornas beslutsamhet att å tout prix skaffa sig politisk rösträtt.

Det är dock lyckligtvis icke så att åsiktsomkastningar, citatförvrängningar och argumentation till fördomarna och maktbegäret äro synonyma med manlighet i politiken och outhärliga i statsnyttans tjänst.

Gävle Dagblad:

Då högerns talare, såsom i lördagsdebatterna upprepade gånger skedde, orda om att kvinnorösträttsrörelsen nu till och med skulle vara på retur, måste det bero på en likställighet i deras ögon mellan rörelsens tillbakagång och deras egen numera till skarpt motstånd utvecklade ställning. Men om högern också fått den forne anhängaren av kvinnorösträtten professor Thyren med sig i detta motstånd, så överskattar den tvivelsutan dess betydelse, om den tror att kvinnorösträtten annat än tillfälligt och för kort tid kan motas. Och det fälldes av justitieministern ett ord helt visst värt beaktande, att det för högern själv kan bli värst, om den binder sitt öde vid kvinnorösträtts förkastande. Detta bindande torde, såsom ovan påpekats, för övrigt redan skett så pass avgörande, att det måste vara uppenbart, på vilken enda väg frågan politiskt sett nu måste föras till sin lösning. — — — Kvinnorösträtten har fallit i år. Valåret 1914 ställes den helt visst åter inför riksdagen. Och nu gäller det för dess kvinnliga och manliga anhängare att "ta nya tag".

Göteborgs Posten:

Det väckte i lördags en viss uppmärksamhet, att ingen av Första kammarens ledande män tog till orda. Oppositionen fick skötas av outsiders som hrr Thyren och Kjellén eller sekundamän som hrr Clason och Gezelius. Ingen af dessa fyra hör till dem som till sist bestämma kammarens hållning. Och vad hrr Lindman och Petersson i Lidingön beträffar, undveko de sorgfälligt att yttra sig om den ställning de i framtiden ämnade intaga. I fråga om denna viktiga sak bibehölls från alla verkligt inflytelserika högerhåll obrottsligt den blankotystnad, som man känner från högerns utskottsreservation. Det är icke omöjligt att man i själva verket inom riksdagshögern betraktar kvinnorösträtten som en opportunitetsfråga, rörande vilken man ämnar år från år sätta upp fingret i luften för att

känna varifrån vinden blåser. Om så är, är det ju kvinnornas sak att låta högern märka vinden.

Hallands Posten:

Frågan har sålunda fallit för denna gång, men trots det kompakta högermotståndet har den fallit ett gott stycke framåt. Voteringssiffrorna tala ett språk, som borde lära herrar moderatister, att det dock är föfångt att i längden spjarna mot udden. Det hade endats behövs, att 14 — säger fjorton — man i Första kammaren svikit den skräckslagne hr Thyren och sällat sig till vänstern, och ställningarna för och emot kvinnorösträtten skulle varit lika starka. — — —

Att det är klen med sakskalet på högersidan framgick av de krystade synpunkter, som professor Thyren anlade i debatten i lördags. Det var han, som fått i uppdrag att svinga den stora klubban mot den fråga, för vars samhällsnyttighet han endast för ett par år sedan med nöje skulle satt sin själs salighet i pant, men hur den store politiske jonglören än manövrerade det tunga vapnet, så slog han till sist sig själv rätt illa på tårna. Han visade, att hans politiska samvete är tänjbart som en kautschuksnodd — — —

Karlstads Tidningen:

Högerns nej till kvinnorna på deras krav att även politiskt bli erkända som fullmyndiga medborgare avgavs, som bebadat var, i lördags, och det kom med en enhällighet som visar att partipiskan skötts lika energiskt som framgångsrikt. Medan kvinnorösträtten förut alltid haft en och annan varm förespråkare även på den sidan, fanns det nu varken i Första eller i Andra kammaren en enda högerman som inte lydde den nya partiparollen: front mot kvinnorna! — — —

Från debatterna, som i båda kamrarna blevo både långa och livliga, är först och främst att konstatera, att den stora Lindmanska utredningen i vad den rör utländska erfarenheter var aldeles ur räkningen som fyndort för avslagsskäl. Så vitt man kan se av huvudstadstidningarnas referat, vågade sig inte ens de mera obskyra talarna på motståndaresidan fram med sådana saker, som t. ex. att kvinnorna skulle kunna tänkas vilja öka krogarnas antal, ett skäl som hr Lindman inte ansåg sig för god att, om också med en viss reservation, åberopa i sitt Kalmartal och som högerpressen sedan — särskilt den spritintresserade! — gjort ett ansenligt nummer utav. Den narraktigheten liksom också kvinnorösträtts tendens att öka skilsmässornas antal och minska nativiteten synes sålunda få betraktas som avförd från den allvarliga diskussionen, och det är ju alltid en vinst.

Skånska Dagbladet:

Men vad de mena med samhällsnyttan har sällan klargjorts så cyniskt som i professor Thyrens anförande i Första kammaren mot kvinnans rösträtt. Tal., vilken så skickligt förstår konsten att bevisa och motbevisa vad som helst, som råkar passa till hans tillfälliga partiståndpunkt, och vilken förut mycket välutgående förordat kvinnans rösträtt, framhöll nu ivrigt, att "när det gäller samhällsnyttan, duger det icke att tala om rättfärdigheten, ty för samhället är samhällsnyttan det enda bestämmande".

Arten av hr Thyrens tillfälliga logik belyses även av hans utflykt på strejkområdet.

Han förnekade absolut, att en arbetarehustru kan begripa något om en strejks orsaker, berättigande och lämplighet. Visserligen medgav han välvilligt i förbigående, att "hon har nog också kännning av strejken", men hela hans uppfattning var oförtydligt, att denna lilla "kännning" vore något så obetydligt och underordnat, att det vore högst olyckligt, om hon finge något att säga i själva strejkfrågan. Att hon kan genom en strejk råka i bittraste nöd och se sina små barn svälta, det kunde naturligtvis icke på ringaste sätt berättiga henne till aktivt intresse i orsaken härtill!

Social Demokraten:

I Första kammaren avslogs kvinnorösträtten med 86 röster mot 58. Den omflyttning på 15 röster som behövs böra kvinnorna med energi och klok taktik kunna ha gjort redan till 1914, då frågan ju självskrivet kommer igen före de nya valen.

Sollefteå Bladet:

Är det nämligen så, att kvinnornas krav på rösträtt är ett krav, som är grundat på rättvisa, få inga opportunitetsskäl ställas över känslan för vad som är rätt och rättvist. Men så länge icke kvinnorna själva med styrka hävda detta kraf genom en enig sammanslutning kring en sak, som för dem borde vara av en så vital betydelse, kunna de knappast vänta sig att bli behandlade med rättvisa i ett samhälle, som ju är byggt på maktspråk och alljämt skall förbli det, så länge det personliga självhävandet är den väsentliga motorn för samhällsutvecklingen.

Södermanlands Nyheter:

Kvinnorna kunna dock glädja sig åt att deras rösträttsfråga fallit framåt. I fjol avgavs mot förslaget 197 röster tillsammans i båda kamrarna och 143 för, men i år ha siffrorna kastats om till 198 för och 152 mot. Denna utgång bör för kvinnorna vara glädjande på samma gång den bör sporra till förnyad kamp för medborgerlig rättvisa. Motståndet till kvinnornas rättfärdighetskrav är nu utslutande att söka hos högern, enkannerligen Första kammaren. Och på denna kammarens sammansättning kunna kvinnorna öva ett mycket stort inflytande, tack vare den viktiga omständigheten att många kvinnor äga kommunal rösträtt och sålunda kunna göra sitt inflytande gällande vid val av landstingsmän, som i sin tur utse ledamöter till Första kammaren. Det beror nu mycket på kvinnorna själva, huru länge de skola få vänta på sina rättigheter.

Höger.

Göteborgs Aftonblad:

Men även om rörelsen icke skulle lägga sig av sig själv, i följd av inre mottryck, så saknar icke statskonsten medel att leda och avleda den för sina ändamål. Utan tvivel ligger det sanning i vad särskilt prof. Steffen under debatten framhöll, nämligen att den moderna statsverksamheten trätt i intimare beröring med kvinnan än förr, i samma mån som kvinnan trätt ut i större skala på arbetsmarknaden. Härur härfluta vissa krav, som verkligen äro berättigade och sålunda påfordra statens uppmärksamhet. Men de kunna tillgodoses utan att man låter det kvinnliga elementet översvämma hela staten.

Göteborgs Morgonpost:

I politiken råder för övrigt makten över principerna. Och vi upprepa att om och när Sveriges kvinnor verkligen vilja politisk jämbördighet med Sveriges män, så är det otänkbart att de icke också skulle vinna den. Men den tiden är icke inne.

Nya Kristinehamns Posten:

Man kan säga, att i stort sett de långa debatterna om kvinnans politiska rösträtt erböjde ett återupprepande av de skäl för och emot denna reform, som i åratall ljudit i riksdagen och i den politiska agitationen i press och på folkmöten. Något annat hade naturligtvis ej heller varit att vänta, så mycket och så grundligt som denna fråga dryftats. — — —

Det uppvisades också till full evidens, att högern även med hänsyn till 1907 års skrivelse under alla förhållanden måste anses ha full handlingsfrihet, allra helst som man ännu icke kan helt överblicka verkningarna av 1909 års stora reform. Något bevis på att kvinnorna allmänt önska politisk rösträtt hade icke givits; rörelsen emot kvinnornas propaganda hade under senare år vuxit i styrka både här och i andra länder, och om vårt folk tillfrågades om sin mening rörande denna sak skulle man säkerligen få bevittna ett märkligt motstånd.

Stockholms Dagblad:

Hr Daniel Persson nämnde i debatten, att om han ginge från dörr till dörr inom sin hemtrakt och frågade om invånarna önska kvinnorösträtt, så skulle de svara nekande, men om han då vände frågan så, att den skulle gälla, om han icke borde rösta för vad som är rätt och rättvist, så skulle de svara jakande. Uttalandet är ju en smula egendomligt, men huvudsaken ligger ju närmast på att få den stora befolkningen och särskilt valmännen att uppfatta kvinnorösträtten såsom något abstrakt rättvist. Vi tro att detta icke skulle bli möjligt, och att sålunda hr Daniel Persson under en valstrid på kvinnorösträtten skulle få nöja sig med det första svaret, att valmännen icke gärna vilja veta av densamma. För närvarande finnes ju ingen anledning att tänka sig en upplösning av Andra kammaren, och man torde därför få nya

Från läktaren.

För rösträttskvinnorna, som otaliga gånger hört och bemött allt vad som kan sägas mot K. P. R., och vilka själva med djupa övertygelse omfatta alla skäl för saken, för dessa kan en enda behandling av frågan i kamrarna knappast erbjuda mycket nytt utöver personalfördelning och voteringsciffror.

För oss är det väl knappast enskildheter som längre intressera, utan den allmänna stämningen och tonen, det totalintryck, som för den initierade utgör en säker och värdefull barometer.

Vad debatten i kamrarna den 18 maj angår, synes det mig att vi kunna tillåta oss att vara mycket belåtna. Icke så att förstå, att sakens motståndare blivit mindre hätska eller använde sig av mera tilltalande eller honetta medel. Tvärtom; aldrig förut har högern mera samlad och under mera klingande spel och fladdrande dukar dragit i härad mot landets kvinnor, och aldrig förut har den med sådant tidsödande allvar fyllt värvet.

Detta är att glädjas åt. Man möter endast en ofarlig fiende med ovässa vapen. Och när professor Thyren som talsman för högern från Första kammarens talarestol utslungade parollen:

"Lagstiftaren måste söka tillbakatränga den samhällssjukdom som heter kvinnomancipation, och därmed söka reparera den blunder han begick, då han lät kvinnan bege sig in i industriarbetet", gör han alldeles säkert vår sak en god tjänst. Ord som dessa borde driva och driva också in hundra och tusentals kvinnor under rösträttsbaneret.

Emellertid gav debatten nogsamt vid handen, att kvinnorösträttsfrågan icke längre avfärdas med några korta och felaktiga statistiska siffror och några ömsinta uppmaningar till kvinnorna att återgå till deras egentliga uppgift: "Att vara omedelbar lyckoproducererska i hemmen" (prof. Kjelléns definition!). Den stora pondus, varmed statsministern inför en fulltalig regeringsbank talade för vår sak, ådagalade därtill med all önskvärd tydlighet att vi förstått icke endast att välja våra vänner, men också att inför dessa dokumentera det oefftergivliga i våra krav. I det högtidliga ögonblick, då statsministern slutade sitt stora tal i Första kammaren, var det säkert ingen av de närvarande rösträttskvinnorna, som icke kände, att nu hade vår fråga kommit in i sitt sista — avgörandets — skede.

Gwen.

Kvinnornas tack

till regeringen och främst till statsministern för det storartade sätt, varpå han fört fram kvinnornas rösträttskrav, uttalades i varma och värtaliga ordalag och under starkt bifall från de talrikt närvarande kvinnorna av L. K. P. R:s ordförande fröken Anna Whitlock vid Frisinnade landsföreningens 10-årsfest på Högloftet på Skansen dagen efter rösträttsdebatten i riksdagen. Vid samma tillfälle uttalade statsministern i sitt stora tal en förhoppning om, att då nästa tioårsperiod tillryggelagts, "vi då redan länge haft kvinnorna som aktiva arbetskamrater i politiken och detta skall så ha införlivats med vår uppfattning, att vi skola gräva upp protokollen från i går som en kuriositet". Detta uttalande mottogs med starka bravorop. Ett högstämt tal till kvinnorna hölls dessutom av riksdagsmannen rektor Sehlin och besvarades av d:r Gulli Petrini.

val först år 1914. Det är ju möjligt att kvinnorösträtten då kommer att spela en stor roll. Vi skulle vilja säga, att vi varmt hoppas att så blir fallet.

Slutsumman blir att frågan är fallen för denna treårsperiod, vare sig nya förslag komma under riksdagens omprövning 1913 och 1914 eller ej. Vidare synes det oss vara alldeles klart att frågans läge i landet är sämre än för ett par år sedan. Och slutligen: en bättre plattform för högern i en valstrid än kvinnorösträttsfrågan som huvudpunkt kan icke gärna tänkas.

Arbetet ute i landet

Avesta-Krylbo F. K. P. R. hade den 8 maj sammanträde, varvid föredrogos styrelse- och revisionsberättelserna för det gångna året och ansvarsfrihet beviljades. Av styrelseberättelsen framgick att föreningen går stadigt framåt. Flera nya medlemmar ha vunnits under året och livaktigheten synes vara stor. En inom föreningen arbetande studiecirkel har möten var fjortonde dag.

Gränna F. K. P. R. hade den 20 maj sitt ena ordinarie årsmöte, varvid årsberättelsen samt skattmästarens rapport och revisionsberättelsen upplästes, varefter ansvarsfrihet beviljades styrelsen. Medlemmarna uppmanades att prenumerera å tidningen Rösträtt för Kvinnor. Föreningen beslöt även bidra till insamlingen för resandet i Stockholm av en staty av Fredrika Bremer. Till sist beklagades djupt riksdagens beslut angående kvinnans politiska rösträtt.

Jönköpings F. K. P. R. anordnade den 14 maj ett samkväm, som var besökt av både föreningsmedlemmar och intresserade utomstående. Fröken Gerda Planting-Gyllenbåga från Huskvarna höll ett synnerligen intresseväckande föredrag om nyttan och nödvändigheten av ett praktiskt utbildningsår för kvinnor. Efter några anslående sångnummer av en liten musikalisk flicka höll fröken E. Aulin ett anförande om landstingen och valen till desamma samt om de möjligheter och skyldigheter, som kommunalt röstberättigade kvinnor hava vid dessa val och uppläste V. U:s uppmaning i cirkulär 83 till föreningsmedlemmar att vara lojala mot föreningens och sitt eget mål, och med sina röster understödja de partier, som ha kvinnans politiska rösträtt på sitt program. Slutligen ställdes en uppmaning till Jönköpings alla kommunalt röstberättigade kvinnor att använda denna sin rösträtt på så sätt, att de få även den politiska.

Luleå F. K. P. R. hade den 3 maj sammanträde, varvid styrelseberättelsen för 1911 föredrogs. Fröken Tyra Björkman lämnade därefter en intressant redogörelse för fattigvårdskursen i Kiruna och sång bidrog i sin mån att göra sammanträdet angenämt. Föreningen tillsatte en kommitté med uppdrag att verka för utsändande av barn från staden till en sommarkoloni.

Sala F. K. P. R. hade den 7 maj sitt sista sammanträde för våren. Därvid beslöts, att av behållningen å teateraftnarna i förra veckan, 252 kr., skulle hälften eller 126 kr. överlämnas till fru Ekbon för en blivande barnkrubba i Sala.

Sundsvalls F. K. P. R. hade den 13 maj sammanträde å Stadsfullmäktigesalen. V. ordf. påminde om de förestående landstingsmannavalen samt uppmanade de närvarande att begagna sin rösträtt och därigenom ådagalägga sitt politiska intresse. Föreningen beslöt införandet av ett uttåg i lokalpressen med uppmaning till stadens röstberättigade kvinnor att delta i valet.

Sölvesborgs F. K. P. R. hade på årsdagen av föreningens bildande, den 4 maj, anordnat föreningsmöte. I sitt hälsningstal till de närvarande erinrade ordföranden, fröken Ebba Hultqvist, om föreningens bildande för ett år sedan av 43 personer och huru medlemssiffran nu vuxit till omkring 100 samt uttalade en önskan, att det nya året måtte bli lika lyckligt som det föregående.

På styrelsens tillstyrkan beslöts godkänna ett förslag utgående från föreningen i Karlshamn, om bildande av ett länsförbund för Blekinge, och tre ombud valdes till ett eventuellt möte för denna sak, vilket hölls i Ronneby under pingsten. Föreningen uttalade ett tack till talarna vid årets opinionsmöten. Ordf. uppmanade de röstägande kvinnorna att delta i det förestående landstingsmannavalet i staden.

Därpå följde diskussion över ämnet: "Hur åstadkomma starkare samhörighetskänsla bland F. K. P. R:s medlemmar?" Mötet avslöts med samkväm.

Därefter lämnade fröken Elly Westin ett utmärkt referat av Olive Schreiners bok: "Kvinnan och arbetet."

Trelleborgs F. K. P. R. hade den 4 maj årsmöte, varvid förhandlingarna leddes av v. ordf. fröken Anna Montelius. Vid företaget styrelseval blev fröken Anna Montelius vald till ordf. Från den förutvarande ordf., fru Lida Lundgren, hade inkommit avsägelse av ordförandeskapet. Övriga styrelseledamöter blevo fröknarna Ada Hellström, Karina Sjunnesson, Linnea Ericsson och Ida Andersson med fröknarna Lisa

Carlström och Maria Wadstein som suppleanter. Revisorer blevo fröknarna Fredrika Tellander och Olga Åberg med fru Anna Tånell och fröken Hanna Olsson som suppleanter. Trelleborgs kvinnliga rösträttsförening har nu ägt bestånd i sex år och sexårsminnet firades även med en festlighet efter förhandlingarnas slut. Därvid avsåndes till föreningens förutvarande ordf. fru Lida Lundgren ett hälsningstelegram med tack för hennes arbete i föreningens tjänst.

Umeå F. K. P. R. avhöll onsdagen 15 maj sitt ordinarie årsmöte. Sedan års- och revisionsberättelsen föredragits och ansvarsfrihet beviljats styrelsen, behandlades ett par smärre stadgeändringsförslag, varpå ordföranden riktade en uppmaning till de närvarande att personligen delta i det förestående landstingsmannavalet. Därpå följde ett synnerligen utredande föredrag av ordföranden, fröken I. Öquist, över moderskapsförsäkringsfrågan och den ingående kritik kommitténs förslag från olika kvinnohåll rönt. Ävenledes påmindes om lagen om nattarbetsförbud för kvinnor, som genomdrevs, trots ivriga protester, icke minst från de kvinnors sida, förbudet skulle komma att beröva ett relativt väl avlönat arbete. Tal. slutade med att säga, att av alla dessa frågor framgår, huru behövlig den fulla medborgarrätten är, för att alla kvinnofrågor skola lösas på för kvinnorna och för landet bästa sätt.

Uppsala F. K. P. R. hade årsmöte den 8 maj under fru E. Hagens ordförandeskap. Styrelsens och revisorernas berättelser föredrogs och ansvarsfrihet beviljades för det förflutna förvaltningsåret. Till styrelse omvaldes fruarna E. Hagen, M. Edén, E. Söderman och fröknarna v. Post och E. Andén med fröken M. Ysander och fru S. Svanfeldt som suppleanter. Revisorer blevo docent E. v. Bahr, som återvaldes och fröken Graffman, som nyvaldes efter fröken Högstedt, som undangett sig återval. Revisorssuppleanter blevo fru M. Hagelin och fröken E. Berggren. Ordföranden redogjorde för landstingsmannavalens betydelse och framhöll betydelsen av att kvinnorna genom deltagande i dem arbeta för sin politiska rösträtt.

Västerås F. K. P. R. höll den 29 april ordinarie möte, därvid styrelse- och revisionsberättelserna från föregående år godkändes. Under året ha ett 40-tal nya medlemmar ingått.

Växjö F. K. P. R. hade den 7 maj anordnat ett såväl av föreningsmedlemmar som utomstående ganska talrikt besökt möte. Revisionsberättelsen upplästes och beviljades på revisorernas tillstyrkan ansvarsfrihet. Fröken Elin Pålman från Alvesta höll ett såväl till innehåll som utförande utmärkt föredrag om kvinnans betydelse i samhället och påpekade områden där speciellt kvinnorna borde kunna göra ett värdefullt arbete, t. ex. för skola, fattigvård och sjukvård. Vidare påpekade talarinnan den orättvisa, som låge i att ensamt männen stifta lagar för både kvinnor och män, i synnerhet då det gäller frågor som t. ex. äktenskapslagstiftningen, där kvinnan intager en säregen ställning.

Örebro F. K. P. R. hade den 13 maj anordnat opinionsmöte. Publiken uppgick till ett 100-tal. Efter ett par sångnummer av en större manskör öppnades mötet med några välkomstord av fru Hjelmqvist till aftonens talarinnor docenten Hilma Borelius från Lund och fru Ella Billing från Stockholm. Docenten Borelius formade sitt föredrag till ett kritiskt skärskådande och bemötande av kvinnorösträttsmotståndarnas skäl mot kvinnans rösträtt. Fru Ella Billing behandlade den kvinnliga rösträttsfrågan huvudsakligen ur rättfärdighetsynpunkt, poängterande att ett uppfyllande av kvinnornas fordringar är ett rättfärdighetskrav. Efteråt antogs en resolution, vari uttalades en bestämd förhoppning att riksdagen måtte antaga som hvilande regeringens kvinnorösträttsförslag. Mötet avslöts med avsnungande av "Du gamla, du fria".

Fredrika Bremers statykommitté

har haft ett förberedande sammanträde i Stockholm. Närvarande voro representanter för F. K. P. R., Svenska kvinnornas nationalförbund, Fredrika Bremerförbundet, Vita Bandet och Nya Idun. Kommittén kommer att konstituera sig först till hösten.

Politiska möten.

Fru Ellen Hagen talade den 12 maj i Kristinehamn på kallelse av Frisinnade valmansföreningen därstädes. Mötet var anordnat med anledning av det förestående landstingsvalet. Förste talare var riksdagsmannen fängelsedirektör U. Leander.

Riksdagsmannen kyrkoherde S. Stadener talade på frisinnat valmöte i Kristianstad strax före landstingsvalet i denna stad över ämnet: Vänsterns vägar och mål. Talaren uppehöll sig särskilt vid vänsterns ställning till kvinnorösträtten och kritiserade skarpt högerns svängning i frågan.

Göteborgs liberala valmansförening hade dagen före kvinnorösträttsfrågans behandling i riksdagen anordnat offentligt möte med redaktör Edv. Alkman och fru Frigga Carlberg som talare. Mötet antog en resolution, vari uttalades att lösningen av kvinnans rösträttsfråga icke utan skada längre kunde uppskjutas.

Amiral Lindman har på senaste tiden talat på politiska möten i Sundsvall och Örebro. Från det senare mötet lägga vi märke till amiralens ord: "Vi motståndare till den politiska kvinnorösträtten" och konstatera ett återuppreparande vid båda dessa tillfällen av de från Kalmarmötet kända argumenten.

Kvinnofrågor inför Riksdagen.

Vid Andra kammarens sammanträde den 29 maj besvarade civilministern hr Lindhagens interpellation rörande de gifta kvinnornas ställning i järnvägs-, post- och telegrafstyrelsen.

Efter att ha uppläst redogörelser av cheferna för ifrågavarande verk angående nu rådande förhållanden, uppläste civilministern att han var av den mening, att åtskilliga skäl tala för, att kvinna, som gifter sig, bör beredas ökade tillfällen att kvarstå i dittills innehavd tjänst. Och då han ansåg saken så behjärtansvärd, att en utredning skulle vara fullt befogad, ämnade han för sin del gå i författning om ävägbringande av en sådan.

Hr Lindhagen tackade för svaret.

Meddelande från V. U.

Före rösträttsfrågans behandling i riksdagen tillställdes varje riksdagsman den på F. K. P. R:s opinionsmöten landet runt fattade resolutionen, varjämte följande rösträttslitteratur utdelades i riksdagen: L. K. P. R:s årsberättelse för 1911, Minneslistan, Mrs Chapman Catt's stora kongress-tal samt "Det sociala och politiska samarbetet mellan män och kvinnor i Finland" av Vera Hjelt. Rösträtt för Kvinnor har under riksdagen utsänts till alla riksdagsmännen.

Från läsekretsen.

Applåden på riksdagsläktaren.

Anhålls att genom Rösträtt för Kvinnor få avgiva följande förklaring:

Efter det anförande, varmed hr Thyren i Första kammaren öppnade debatten om kvinnans politiska rösträtt, hördes från en av åhörareläktarna en enstaka kraftig applåd och ett bravorop. I flertalet av huvudstadens och även i en del landsortstidningar tillskrives denna på riksdagsläktarna förbjudna opinionsyttring någon av de närvarande kvinnorna. Vid debatten närvarande kvinnor kunna intyga att denna olämpliga opinionsyttring utgick från en man, nämligen d:r Erik Tretow från Göteborg.

Ögonvittnen.

*All prenumeration å
Rösträtt för Kvinnor
sker genom posten.*

Strindberg, kvinnan och kvinnofrågan.

Av C. J. Engström.

I.

Strindbergs segrar över kvinnan äro inte lätta, de äro snarare ödesdigra, säger Elin Wägner i sin artikel i Idun. Hon anför några verser som åskådliggöra hans kvinnotillbedjan, de berömda orden om hur kvinnan är sammansatt av allt det utvaldaste i skapelsen. De ha sin motsvarighet någonstades i blå böckerna, där han med hög poesi beskriver hur allting hos en viss kvinna var behag, hennes vila och rörelse, gång och tal, ända till de vardagligaste åtbörder. En dyrkan av det andra könet, så uppfyllt av själfull förfinad sinnlighet, men ock av den mest förändligaste längtan efter tröst och ro invid själva kvinnlighetens eget innersta väsen är kanske blott att finna hos denne litteraturens senaste store kvinnohatare. Vinner han segrar, så äro de i sanning dyrköpta. Striden föres ständigt med raseri, aldrig med kallt hån, alltid med glödande hat, hetighet och skymford eller med förtvivlans skri ur hjärtat. Det är just ingen fäktkonst som kan anses förutbestämd till seger. Ofta sargar han djupast sig själv vid de häftigaste utfallen. I En dåres bikt undfar ingen så blodiga sår som August Strindberg. Men själva lidelsens våldsamhet väcker deltagande i trots av logikens gensägelser. Han bekämpar kvinnan icke som en underlägsen makt, den han föraktar eller ens avskyr, utan som en farlig, jämnstark eller överlägsen, den han fruktar och avgudar. Han vill framvisa vad han anser vara hennes oersonlighet och göra slut på mannens överskattning eller stundom även uppskattning av henne. Ty det är egentligen genom den hon får sitt mest fruktansvärda välde, hon har sina kraftigaste maktmedel inom mannen själv. Sådan är uppfattningen under Strindbergs hätskaste och starkaste period. Tidigare och senare har den en annan mildare färg. Som naturligt är, växlar den med inre stämningar, personliga och litterära intryck, för vilka han var sjukligt mottaglig, samt olika levnadsåldrar. Vid en oreflekterad jämförelse ter den sig som den skarpest tänkbara motsägelse till Ibsens och Björnsons. Och dock är det i själva verket inte så lätt att säga vari skillnaden består. Närmare besett, bli likheterna större än man först märker. Demonen i kvinnohamn uppträder hos de två norrmännen, och den räddande ängeln finns hos Strindberg. Bestraffandet saknas ej hos de förra, hos Björnson har det en nästan maniaktalisk benägenhet att bli fysisk knytnäve och piska, som det blir flygande lampa hos Strindberg. Och förgudandet kan å andra sidan vara minst lika starkt hos honom som hos dem. Men gisslet i förra fallet träffar ej kvinnan, utan kvinnor. Och för Strindberg är icke den vanliga, vardagliga, borgerliga kvinnan som hos dem ett högre och framför allt renare väsen. Vad han dyrkar är dels den förändligaste drömgestalten, dels den förkroppsligade skönhetsmakten. Olikheten är grundväsentlig och oförsonlig, en andlig fiendskap. Det förnim-

mes kanske allra klarast i tonen. Strindbergs språk i de betydelsefullaste verken är smädarens. Troligen ha de brutala orden och sammanställningarna skänkt honom den intensiva njutning, som utlösningen av det obeskuren uttrycksfulla givetvis medför, men knappast den rena, avklarade glädje som kvinnokönets mera skeptiska begärbare ha av sina valda elakheter. En fritt stående hädare gent emot Eva blev han aldrig. Hon är ett underordnat väsen, men, tyvärr, icke underlägset som fiende, bacillen är det icke heller, han dör ej av ironi. Ännu mindre dör han av klubbslag eller bordslampor. Saken är minsann inte lätt.

Det oaktat utgör, som sagt, tonens respektlöshet ett påfallande drag. Det är en helt annan atmosfär omkring Strindbergs kvinnor än kring det norska dramat. Eller rättare sagt, det är två atmosfärer, två andliga klimat, bägge himmelsvitt skilda från varandra och från det som omger kvinnogestalterna hos Ibsen och Björnson. Kring dem dallrar idealiteten som majluft i sol, knappt synlig, helt jordiskt, som en hägrande förklaring av färglös genomskinlighet. Hos Strindberg äro de ettdera upplyfta i himmelsk mystik med en skymt av helgongloria kring huvudet, eller hårt betonade, i jordens skarpaste gråddagar insatka väsen utan någon förmedlande smekande skiftning mellan konturerna och omgivningen. Grundförhållandet mellan könen är hos norrmännen det att mannen syndar och sviker, kvinnan offerar och upprättar. Hos den svenska diktaren i hans betydelsefullaste hithörande verk ter det sig så, att hon bringar fördärv över mer eller mindre — vanligtvis i hög grad mindre — sympatiska män. Om hon är brottslingen, så blir han stackaren, med vilken vi ej förmå hysa den medkänsla som Strindberg synes förutsätta. Grundsynen på kvinnan bestämmes hos norrmännen av helgd och värnads såsom inför något högre och framför allt renare. Hos dem är hon återlöserskan, hos honom upplöserskan. Han kan dyrka, men icke värda i vanlig mänsklig mening. Han ser på Eva med alla ögon, tillbedjans, begärets, hatets, blott icke den ideellt jordiska värnadsens.

Men den norska uppfattningen stelnade till en besvärlig och falsk dogmatism. Kvinnodemonen fick visserligen småningom en rymlig plats även på det hållet. Men som motvikt fanns alltid den räddande ängeln i kvinnohamn, vare sig räddningen lyckades eller icke, eller blev demonen själv slutligen omvänd och renad. Mot denna dogmatiska framställning utgör Strindbergs uppträdande en lika oerhörd våldsam som trots alla överdrifter nödvändig reaktion, en frigörelse till ett mänskligare, mera med verkligheten stämmande betraktelsesätt i fråga om förhållandet mellan könen i och utanför äktenskapet. Kvinnan är icke mera räddande ängel än mannen, överhuvudtaget icke mera ängel än han. Hon har som han skarpt jordiska intressen, ekonomisk läggning, maktbegär, härsklustnad. Och särskilt är hon kallt förståndsmässig och beräknande i väl så hög grad som han. Det är vad Strindberg vill säga, även när han beskyller henne för brist på logik.

Och här komma vi till något som kvinnan kan ta fasta på och göra sig till godo i den pågående striden för politiskt medbestämmande, den djupaste punkten i hela frågan och den som behandlas ytligast, mest konventionellt, tanklösast och insiktlösast.

Ställningen i England.

Den nya taktiken.

Vad som f. n. är mest aktuellt inom den engelska rösträttsrörelsen är den taktik de olika föreningarna slagit in på efter förlikningsbillens fall den 28 mars.

Den engelska landsföreningen (National Union of Women's Suffrage Societies) hade den 14 och 15 maj anordnat ett extra centralstyrelsemöte för att överlägga om föreningens taktik med anledning av den ändrade situationen. Detta möte var ovanligt talrikt besökt från alla delar av landet. Dess viktigaste ärende var ett förslag från verkställande utskottet att då arbetarepartiet nu tagit upp kvinnans politiska rösträtt på sitt program, föreningen hädanefter skulle stödja detta partis kandidater. Ordföranden, mrs. Fawcett, förordade varmt detta förslag och ansåg att det stod i full överensstämmelse med föreningens politiskt neutrala principer. Dessa principer hade hittills endast tillämpats i fråga om individer; nu skulle de även komma att gälla för ett parti, det enda parti, vilket som sådant uttalat sig för kvinnans rösträtt. Man skulle icke stödja partiet på grund av dess partipolitik, utan på grund av dess vänliga ställning till kvinnorösträttsfrågan. Vilket som helst annat parti som erbjudit samma villkor skulle stötts på samma sätt. — Som vi se, är situationen här alldeles densamma, som hos oss förra året, och liksom den hos oss ledde till 20-juni beslutet, antogos även nu i England resolutioner, i vilka beslöts att föreningen vid valen skulle stödja arbetarepartiet. Detta parti har från början varit vän av kvinnans rösträtt; med undantag av blott 2 röster röstade det enhälligt för förlikningsbillen 1910 och stödde 1912 officiellt denna bill.

Arbetarepartiet har visserligen allmän rösträtt på sitt program, men har dock förklarat sig villigt att rösta för andra former av kvinnlig rösträtt, även om de skulle innebära mindre än detta. Mrs Fawcett yttrar i den engelska landsföreningens organ, "The Common Cause", angående den nu inslagna vägen: "Jag anser därför att om vi skola vara verkligt neutrala, ligger vår väg klar framför oss. Vi ha aldrig avhållit oss från att stödja enskilda medlemmar av arbetarepartiet, emedan vi varit rädda för att betecknas med deras partinamn; och vi få nu inte vara rädda för att stödja partiets kandidater på den grund, att vi kunde falskeligen anklagas för att gilla dess allmänna politiska hållning. Vi ha inte gjort detta; vi äro fullt beredda att ge samma stöd åt medlemmar av andra partier, närhelst de ge oss samma förhållanden... Den praktiska konsekvensen av den fattade resolutionen blir att landsföreningen för framtiden kommer att stödja enskilda kandidater tillhörande arbetarepartiet, särskilt i de valkretsar, som representeras av liberaler, som ej äro pålitliga i fråga om kvinnans rösträtt. Landsföreningen skall nu som förr ej opponera sig mot säkra vänner av kvinnans rösträtt, vilket parti de än må tillhöra... Några av oss äro socialister, andra äro konservativa, andra åter liberala, men vi underordna våra enskilda politiska åsikter för den stora sak: kvinnornas frigörelse, vilken vi ägna våra krafter."

Landsföreningen har vidare beslutat, att dess närmaste ansträngningar skola gå ut på att få kvinnorna upptagna i ett tillägg till den reformbill angående rösträtten, som mr Asquith i sitt svar på en av mr Snowden framställd interpellation förklarat att regeringen fortfarande har för avsikt att framlägga under denna session.

Detta tillägg till reformbillen kommer även att bli föremål för de båda

"Giv kvinnan vad

kvinnan tillhör!"

Därtill hör även en förstklassig symmaskin; välj därför

"SINGER"

Hinn upp Kina!

Så löd inskriptionen på den flagga, som bars av Rev. Anna Shaw i den stora rösträttsprocessionen i New York den 4 maj. "Är det inte en förträfflig sak att hålla för ögonen på de framåtsträvande amerikanarna?" sade hon skrattande.

Michigan hör nu till de amerikanska staterna, där folkomröstning angående införandet av kvinnlig rösträtt kommer att äga rum i år — de övriga äro Ohio, med omröstning i juli eller augusti, samt Oregon, Kansas och Wisconsin, vilka jämte Michigan rösta i november. I Michigan föregicks beslutet om omröstning av ivrig agitation från kvinnornas sida med hjälp av Männen förbund. Beslutet fattades med 23 röster mot 5 i överhuset och 75 mot 19 i underhuset.

stridande föreningarnas närmaste agitation. Dessa anse båda att det är omöjligt för varje rösträttsförslag, som ej kommer från regeringen, att gå igenom. Women's Freedom League har nu beslutat att driva ivrig propaganda mot regeringen, såvida ej reformbillen inom kort framlägges och antages med ett tillägg om kvinnans rösträtt. Den har förklarat sig vilja visa regeringen att endast ett regeringsförslag kan hindra kvinnornas opposition mot regeringen och den vill ha rösträtt för kvinnor på samma villkor som för män.

Women's Social and Political Union, som även driver denna taktik, har dock förklarat sig ämna stödja ett av lord Robert Cecil, mr Philip Snowden m. fl. framlagt förslag om ett tillägg till homerule-billen, enligt vilket den kommunala rösträtten skulle läggas till grund för valen till irländska parlamentet. Därigenom skulle de irländska kvinnorna erhålla politisk rösträtt på samma villkor som män. Detta förslag möter emellertid oerhörda svårigheter dels hos regeringen, som genom att ej uppta det i billen visat sin ovilja däremot, och dels hos nationalistpartiets ledare, som äro kända för sin ivriga önskan att bevara all den politiska makten på Irland i männens händer.

Den senaste händelsen av intresse inom den engelska rösträttsrörelsen är mr Lansburys framläggande av "The Sex Disqualification Removal Bill" (förslag om könsstreckets borttagande). Detta är samma lag, som först framlades 1870 och då blev antagen i andra läsningen och även lyckades bli behandlad av underhuset som kommitté. Detta är "den ideella och fullkomliga kvinnorösträttsmotionen, emedan den är grundad på den principen att vad som ger en man rätt att rösta, även skall ge en kvinna samma rätt". Med andra ord: denna lag vill åstadkomma, att i allt som rör rätten att rösta, alla ord som beteckna män även skola innefatta kvinnor. Den framlades den 21 maj, men blev aldrig upptagen till behandling, då den av talmannen ansågs innehålla detsamma som den redan avslagna förlikningsbillen.

Ester Brisman.

EAU MONO

(Professor MONO)

Överträffat medel för erhållande av klar och fräsch hy. Pris Kr. 3.—, 5 50, och 10.—.

FRANSKA PARFYMAGASINET

Hovleverantör

21 Drottninggatan 21, Stockholm.

Riks Tel. 33 09. Allm. Tel. 311.

(KR 476)

Inbjudan till de svenska kvinnornas andra allmänna rösträttsmöte.

De svenska kvinnornas andra allm. rösträttsmöte skall äga rum i år den 16 juni i Nackarps dal i Skåne. Det är på en viktig tidpunkt för hela vår rörelse, som detta möte kommer att hållas. Första kammaren har med 28 rösters majoritet avslagit den kungl. propositionen om politisk rösträtt för svensk kvinna på samma villkor som för svensk man, och det blir nödvändigt att L. K. P. R. under de närmaste åren nedlägger ett ännu mera intensivt arbete än förut på att för vår fråga vinna den förstaste ute bland folket, som ensam kan bringa den till seger.

Som ett led i detta arbete måste sammansettens möte betraktas. Nackarps dal är ett ställe där den skånska befolkningen är van att samlas för att lyssna till manande ord från deras politiska ledare; här vilja vi nu giva denna befolkning i så stora skaror som möjligt tillfälle att höra vår sak framlagd och tolkad av talare ur våra egna led.

Men det är ej nog att de beramade talarna infinna sig; lika viktigt är att om dem sluter sig en stor skara av L. K. P. R:s egna medlemmar; allmänheten bör få se, att bakom talarna står en stor och allvarlig kvinnoopinion, som är beredd att arbeta och offra tills vårt krav blivit genomfört.

Skåneförbundet av F. K. P. R. riktar härmed en enträgen inbjudan såväl till sina egna medlemmar som till de övriga lokalaföreningarnas medlemmar ut över hela landet att för sakens skull så talrikt som möjligt infinna sig i Nackarps dal den 16 juni och även förmå vänner och bekanta att följa med. Mötets program återfinnes här nedan, ävensom anvisningar m. a. p. inkvartering i Lund och annat som för mötesdeltagare kan vara av intresse att veta.

Det vore en stor glädje för Skåneförbundet, om alla som kunna det, ville komma till detta möte. Det blir början till, som vi hoppas, den sista stora ansträngningen, och mycket hänger på att början blir god.

Lund, Pingstdagen 1912.

För Skåneförbundet
Anna Wicksell,
ordf.

Louise af Ekenstam, Ellen Wester,
sekr.

Upplysningar om mötet.

Tågförbindelser och inkvartering.

Tågförbindelserna med Nackarps dal, Röstånga station, Eslöv-Klippans järnväg, äro så beskaffade, att skånska deltagare i friluftsmötet den 16 juni kunna komma dit direkt från sina resp. hemorter söndag f. m. och tillbaka söndag kväll. Icke-skåningar däremot göra klockast i att fara till Lund lördag kväll. Genom anmälan till fil. mag. Clara Lundh, Sölvesgatan 3, Lund, innan den 10 juni, kan rum beställas antingen i privata pensionat, pris inberäknat frukost högst 2 kr. pr dag, eller i hotellen, pris pr rum på Grand Hotell från kr. 2:50, på Järnvägshotellet från 2 kr. pr dag. Ifall två önska dela rum, bedes detta uppgivas.

Ankomsten till Nackarp sker söndag f. m. mellan kl. 11 och 12, och mötet tager sin början kl. 12 med musik av Skånska Trängens musikkår.

Program:

- 1) Vivat! — marsch av Ekberg.
- 2) Välkomsthälsning av Skåneförbundets ordförande.
- 3) L. K. P. R:s ordförande fröken Anna Whitlock: Personlighet och rösträtt.
- 4) Svenska melodier.
- 5) Fru Caroline Benedicks-Bruce, Visby: Debora, en biblisk kvinnosaks-kvinna.
- 6) Landkjending — av Grieg.
- 7) Dr Gulli Petri, Växjö: Motståndarnas argument.
- 8) Finska melodier.
- 9) Fröken Sigrid Kruse, Karlskrona: Anförande.
- 10) Festmarsch — av Teika.

Kl. 3.30 intages middag å Röstånga gästgivarvärd. Medlemmar av F. K. P. R. utanför Skåne ävensom samtliga talare äro härvid Skåneförbundets gäster. Alla skånska deltagare betala kr. 1:50. Hemfärden sker för dem som skola till Lund eller östra och södra Skåne kl. 7.21. De som skola norrut eller västerut kunna fara antingen kl. 5.25 eller 8.52.

Måndagen den 17 juni kl. 10 f. m. å Grand Hotel i Lund

halvenskilt möte,

till vilket alla medlemmar av F. K. P. R. äga tillträde.

Diskussionsämnen:

1. Vad kan göras för att visa att Sveriges kvinnor önska rösträtt? Opinionsyttring till 1914 års riksdag.
2. Vad kan göras för att ännu mera än hittills utbreda intresset för kvinnorösträtten bland landsbygdens kvinnor?

Efter diskussionsmötet blir frukostmiddag å Grand Hotel. Eftermiddagen blir upptagen av diverse kommittésammanträden. Kl. 7.15 ställes färden av så många deltagare, som kunna stanna över måndag kväll, till Bjerred, där avskedssamkväm med supé hålles på restaurangen.

Även skåningar, som vilja stanna över natten i Lund och ej bo hos vänner och bekanta, kunna anmäla sig till inkvarteringskommittéen; men utifrån kommande äga företräde. Alla Skåneförbundets medlemmar äro värdar vid detta tillfälle och ställa överallt sin bättre lokalkänedom och övriga tjänster till våra utifrån kommande gästers förfogande.

Lund, Pingstdagen 1912.

Skåneförbundets styrelse.

Sommargäster.

I villa, högt belägen, med härlig utsikt över sjön Åsunden, uthyres möblerade rum fr. o. m. 1 maj. Närmare meddelar

VETERINÄR A. LINDQVIST
Åsunda, Ulricehamn.

De danska kvinnorna och Frederik VIII.

Fru Johanne Münter har till Rösträtt för Kvinnor sänt några minnesord över Danmarks bortgångne kung. Vi lämna ordet åt fru Münter:

Danmark hra lidit et smerteligt Tab ved Frederik d. VIII:s pludselige og uforudsete Død i Hamburg d. 14:de Maj.

De stemmeretsinteresserede Kvinder maa især være ham taknemmelige, thi han gav dem i 1908 kommunal Valgret under lige Vilkaar med Mænd, samtidigt med at disse fik udviket kommunal Valgret.

Vi erindrer hvorledes vi Kvinder vid Festen paa Raadhuset i Anledning af den nye Lov tog os den Frihed at drikke Hs Majestæts og Dronningens Skaal og telegrafisk sendte ham vor dybe Tak for den Underskrift, der stadfæstede Loven.

Hen paa Aftonen kom et Svar gennem Cabinetssecretairen: "H. M. Kongen sender den Kreds af Kvinder og Mænd, som Valgretsloven har samlet til Fest, sin hjerteligste Genhilsen og Tak, og knytter hertil Ønsket om, at denne store og betydningfulde Reform maa virke til Held og Lykke for Fædrelandet!" Vi har al Grund til at tro, at han vilde have viist Kvinderne den samme Tillid med Hensyn til deres politiske Valgret. Des værre lukkede hans Øie sig forinden. Men de danske Kvinder vil altid med dyb Taknemmelighed mindes, hvis Haand det var, der gav dem den første store Gave, der i kommunal Henseende gjorde dem lige-stillede med Mænd.

Mindet om ham skal leve i vore Hjerter, ligesom vi nu med Sorg høre Kirkeklokkerne ringe vid hans Bisættelse.

Presidenten Tafts vädjan till Kaliforniens röstberättigade kvinnor.

Mr Taft har ofta offentligt uttalat hur högt han skattar sin hustrus råd. Roosevelt har alltid framhållit för kvinnorna deras plikter som mödrar, ingen familj bör ha mindre än fyra barn hur än dess förmogenhetsvillkor ställa sig, detta är det evangelium Roosevelt predikar. Taft vänder sig också alltid till kvinnorna, men har hittills icke haft någon speciell förkunelse till dem. Nu har han väddjat till Kaliforniens röstberättigade kvinnor att skänka honom sitt stöd vid presidentvalet.

Tafts uppmaning till kvinnorna innehåller i ett brev till överste Hammond i Kalifornien. Taft stöder sina anspråk på kvinnornas röster genom att peka på vad han under sin presidenttid gjort för barnen. Han har upprättat en barnvårdsbyrå, som energiskt arbetar för fattiga barns väl. Som ledare av denna institution har han satt miss Julia Lathrop, som han själv beskriver som en ovanligt dugande kraft. Miss Lathrop har en årslön på 18,000 kr. Detta är mr Tafts stora triumf i Kalifornien och över huvud taget i alla amerikanska stater, där kvinnorna rösta.

Oldenburgs lantdag har nyligen med 22 röster mot 19 antagit följande resolution: "Rätt att välja medlemmar av församlingsrådet skall tillkomma alla kvinnliga medlemmar av församlingen, som fyllt 24 år, som tillhört församlingen minst 3 år och som antingen äro gifta eller som genom att betala sin skatt bidragit till täckandet av statens utgifter." Rösträttskvinnorna i Oldenburg hysa gott hopp om att deras stat skall bli den första i Tyskland, som ger kvinnorna rösträtt.

P.A. Colljns

Extra Prima
o. Prima
Bomullslärf.
Marknadens
bästa
kvalitéer.

Stockholms Nya Resandehem

STUREPLAN — Birgerjarlgatan 19 — (Kungsgatan 1.)
Rikstel. 77 50, Allm. Tel. 242 21.

Nytt — Förstklassigt — Komfortabelt.
Rum från 2 kr. till högre pris. Veckorabatt gives.
Högaktningsfullt E. LINDORM.

AFFÄRSREGISTER

Behöver skorna lagas?

så vänd Eder till Svenska Skosulningsfabriken, Norrlandsgatan 21. Skorna hämtas och hämsändes efter tillsägelse på allm. 248 40 eller riks 62 77. Obs! Billiga priser och prima materialier. (A. F. 776.)

Vegetariska Matsalarna & Pensionatet
Drottninggatan 94, 1 tr. rekommenderas. Middag serveras från kl. halv 4—5. Tiden kan dock ändras efter överenskommelse.
A. T. 26 055. Augusta Rydell. (A. F. 777.)

MÜLLERS CAFÉ
16 Norrlandsgatan rekommenderas. Särskilda matsalar för damer. Stora hygieniska Matsalar 1 tr., känt för sin goda, välagade mat. Å nedre botten servering efter tyskt och svenskt mönster. Obs! Stor rabatt vid köp av kupper. Obs! Ett omtykt kaffe serveras hela dagen. Öppet till kl. en kvart före 12.

Ivar Öhrnbergs Bokbinderi
4 Observatoriegatan, Stockholm. R. T. 8208, A. T. 10432. Utför allt vad till yrket hör. Uppföring och fernissning av kartor och planscher. Specialité: Förgyllning för hand och press. Klädsel av skriv- och spelbord. Omsorgsfullt arbete och moderata priser. (A. F. 796.)

Modemagasinet Svea
11 Observatoriegatan, Stockholm. A. T. 157 50. Obs! Butiken närmast Upplandsgatan. Sörgattlar på lager. (A. F. 795.)

Agnes Hallbergs Modeaffär
Upplandsgatan 25
rekommenderas. Smakfulla hattar, moderata priser. Sörgattlar på lager. (A. F. 797.)

Den Svenska Hattnålen "Mode de la Suède"

fyller alla anspråk, enkel konstruktion, ytterst praktisk, högst elegant. Enda lösningen, begär omgående prospekt och prover från Hattnålsaffären Mode de la Suède, Hornsgatan 26, Stockholm.

Rösträtt för Kvinnors

sjunde nummer innehåller bl. a.:

Ur statsministerns anförande i kvinnorösträttsdebatten.

1912—1914.

Sveriges första rösträttsförening 10 år. Av Anna Lindhagen.

Rösträttsdebatten i riksdagen.

Rösträttsdebattens avspegling i pressen.

Från läktaren. Av Gwen.

»Nutidens söndertrasade kvinna». Svar till Ellen Key. Av Amå.

Strindberg, Kvinnan och kvinnofrågan. I. Av C. J. Engström.

Ställningen i England. Av Ester Brisman.

De danska kvinnorna och Frederik VIII. Av Johanne Münter.

Inbjudan till de svenska kvinnornas andra allmänna rösträttsmöte.

Föreningsmeddelanden.

Notiser från in- och utlandet.

Stockholm, Ivar Hæggströms Boktryckeri A.-B., 1912.

Stockholmsföreningens 10-årsfest.

Sin tioårsfest kommer Föreningen för Kvinnans Politiska Rösträtt i Stockholm att fira tisdagen den 4 juni kl. halv 8 e. m. å Lidingöbro värdshus. Vid festen, till vilken inträdesavgiften blir 60 öre, förekommer tal, sång m. m., varjämte förfriskningar serveras.

För dem som så önska är tillfälle berett att kl. 10 intaga gemensam supé. Till supén, vars pris blir 2 kr., kan teckning ske å Rösträttsbyrå, Lästmakaregatan 6, mellan kl. 3—4. Allm. tel. Br. 944. Se vidare annons i de dagliga tidningarna.

Selma Lagerlöfs

stora tal på Operan under förra årets kongress föreligger nu i en av miss M. C. Gittens verkställd engelsk översättning med titeln "Home and State".

Kvinnorösträtten i Italien.

Vid behandlingen av det nya rösträttsförslaget i italienska parlamentet avlogs Signor Mirabelius motion om rösträtt för kvinnor med 209 röster mot 48.

Amerika och Irland.

Guvernörerna för de 3 amerikanska kvinnorösträttsstaterna Colorado, Idaho och Wyoming hava med anledning av den engelska regeringens förslag om självstyrelse för Irland tillställt mr Asquith följande telegram: "Vi uppmana Eder att sätta förtroende till Irlands kvinnor, liksom vi satt förtroende till våra."